

LATŠO DIIVES

Opetushallituksen romaniväestön tiedotuslehti

2 • 2021

Kuulumisia
Kymenlaaksosta,
sivu 4

Elämäntapana
jatkuva oppiminen,
sivu 14

Kahvikupin
mittaiset terveiset:
Opetushallituksen
pääjohtaja Minna Kelhä
esittäytyy, sivu 16

Bereňesko kalenderos
2022 – vuosikalenteri,
sivu 18

Tässä numerossa >

4

14

16

3 Pääkirjoitus**4** Kuulumisia Kymenlaaksosta**11** Romako-hanke kutsuu mukaan opiskelemaan!**14** Elämäntapana jatkuva oppiminen**16** Kahvikupin mittaiset terveiset**18** Bereňesko kalenderos 2022
Vuosikalenteri**19** Runokulma**21** Havainnoista näyttämölle**22** "Kehitytään tekemällä ja harjoittelemalla",
toteaa käsitöiden taitaja Miranda Salmi**26** Leif "Vallu" Nyman toteutti
lapsuudenhaaveensa

20

26

28 Minun mielestäni**29** Keskustelua romanikielen
tulevaisuudesta**30** Ajankohtaista**35** Mila ta Miro aro moikka**LATŠO DIIVES**

Opetushallituksen romaniväestön tiedotuslehti 2 • 2021

TOIMITUSOpetushallitus
Romaniväestön koulutus
PL 380, 00531 Helsinki**TILAUKSET JA****OSOITTEENMUUTOKSET**
miriam.schwartz@oph.fiOsoitteen muutoksen
yhteydessä tulee
mainita myös entinen
osoite.**PÄÄTOIMITTAJA**Miriam Schwartz
miriam.schwartz@oph.fi**TOIMITTAJAT**Susanna Rajala
susanna.rajala@oph.fiJaakko Laakso
jaakko.laakso@
edukauhava.fi**ULKOASU JA TAITTO**Innocorp Oy
Milla Toro
milla.toro@innocorp.fi**KANNEN KUVA**

Krista Luoma

PAINOPIIKKAGrano Oy
ISSN 1238-4593OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPPIA IKÄ KAIKKI

Tutkailin jatkuvan oppimisen käsitettä ja löysin monia selityksiä, joista useimmat liitetään koulutukseen ja itsensä kehittämiseen. Voimme puhua jatkuvasta- tai elinikäisestä oppimisesta, mutta tavoite on sama. Haluamme osallistua ja nostaa osaamistasoamme jatkuvasti kehittyvässä yhteiskunnassa. Haluamme oppia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka tuovat iloa ja hyvinvointia elämäämme. Osaaminen on pääomaa, jota voimme saavuttaa vain oppimisen kautta, eikä tälle ole ikärajaa.

Jatkuvasta oppimisesta puhuttaessa ei voida ohittaa koulutuspoliittisia uudistuksia, kuten esimerkiksi oppivelvollisuuden laajentamista, joka astui voimaan ensimmäisen ikäluokan osalta kuluvana syksynä. Muun muassa tästä sekä parlamentaarisen jatkuvan oppimisen uudistuksesta kertoo lisää Opetushallituksen tuore pääjohtaja **Minna Kelhä**, joka esittäytyy tässä numerossa.

Opetushallituksen romanikielen elvytysohjelma on edennyt syksyn aikana suunnitelmien mukaan. Asiantuntijaryhmä on kuullut monen alan ammattilaisia ja olemme saaneet tietoa, jonka pohjalta romanikielen ohjelmaa voidaan rakentaa. Järjestimme marraskuussa myös valtakunnallisen etäkeskustelutilaisuuden ja siellä

romanit saivat kertoa ajatuksiaan kielen elvyttämisestä. Romanikielen näkyvyys on lisääntynyt myös lehdessämme ja viimeisin uudistus näkyy keskiaukeaman irrotettavassa kalenterissa, joka tuo väriä arkeen vaikkapa jääkaapin oveen kiinnitettynä.

Tämänkertaisen Latšo Diives -lehden teemana on jatkuva oppiminen. Halusimme tuoda esiin ihmisiä ja heidän tarinoitaan, joissa näkyy halu päästä eteenpäin ja kehittyä. Joidenkin kohdalla tämä on tarkoittanut opintojen jatkamista, toisilla työelämän osaamisen kehittämistä. Kaikilla yhteisesti kuitenkin tietojen ja taitojen kartuttamista. Toivon, että elävät esimerkit innostaisivat lukijoita miettimään ajankohtaisia oppimistarpeita, jotka edistäisivät omaa hyvinvointia parhaiten.

Haluan haastaa lukijoitamme kehittämään omaa osaamistaan tulevan vuoden aikana. Hakeudu jatko- tai aikuisopintoihin, päivitä osaamistasi työelämässä tai etsi uusi harrastus. Tukeutumalla jatkuvan oppimisen ajattelutapaan voimme varmistaa, että kehitämme itseämme, tietojamme ja taitojamme emmekä jämahdä paikoillemme. *

Miriam Schwartz

Teksti **JAAKKO LAAKSO** Valokuvat **KOTKAN KAUPUNKI, SUSANNA RAJALA JA KATJA BOLLSTRÖMIN KOTIALBUMI**

KUULUMISIA KYMENLAAKSOSTA

Tässä kolmen haastattelun sarjassa kuullaan kuulumisia Kymenlaaksosta, Kaakkois-Suomesta. Kymenlaakson nimi juontuu maakunnan halki kulkevasta Kymijosta, jonka varrella sijaitsevat alueen suurimmat asutuskeskukset. Kymenlaaksolla on muihin maakuntiin nähden poikkeuksellisesti kaksi maakuntakeskusta – Kouvola ja Kotka.

Kymenlaakson muita kuntia ovat mm. Hamina, Miehikkälä ja Pyhtää. Moniin naapurimaakuntien kaupunkeihin on Kymenlaaksosta verrattain lyhyt matka – Kouvolasta Lahteen kuutisenkymmentä km ja Lappeenrantaan noin 80 km. Helsinkiin matkaa kertyy sekä Kotkasta että Kouvolasta noin 135 km.

Tunnettuja kymenlaaksolaisia ovat olleet musiikin puolelta esimerkiksi **Uuno Klami, Juha Vainio, Veikko Lavi, Reijo Taipale, Tapani Kansa ja Pelle Miljoona** eli **Petri Tiili**. Samoin esimerkiksi näyttelijä **Satu Silvo** ja jalkapalloilija **Sami Hyypiä** ovat kotoisin Kymenlaaksosta.

Artikkelisarjassa tapaamme kolme kymenlaaksolaista romaninaista, **Katja Bollströmin, Nadja Lindemanin ja Tanja Ahlgrenin**.

**Nuori tulee kohdata
ihminen ihmisenä – ei
lakikirja kädessä tai naamio
kasvoilla**

Kotkasta on 2000-luvulla kehittynyt merkittävä puistokaupunki. Tähän vuodenaikaan puistojen hienoudet eivät pääse oikeuksiinsa, joten kuvaan valikoitui upea merenranta Katariinan meripuistosta. Kävelyetäisyydellä voi käydä ainakin seuraavissa puistoissa: Sapokan Vesipuisto, Katariinan Meripuisto, Sibeliuksenpuisto, Isopuisto, Veistospromenadi, Palotorninvuoren puisto, Yrttipuutarha Redutti-Kotka, Fuksipuisto ja Toivo Pekkasen puisto. Kotkan puistot ovat saaneet valtakunnallisia ja kansainvälisiä palkintoja.

Katja "Nyytti" Bollström

On nykyään Kymenlaaksossa asuva, Lahdesta kotoisin oleva nainen, joka opiskelee lähihoitajaksi ja työskentelee lastensuojelun parissa Nuorten väylällä. Lahdessa vietetyn lapsuuden jälkeen hän asui Vantaalla ja sittemmin kuusi vuotta toisessa kymenlaaksolaiskaupungissa, Kotkassa. Hän kertoo viihtyvänsä Kymenlaaksossa hyvin.

– Kotka on kaunis kaupunki, siellä on hienoja puistoja ja mukavia, hyviä ihmisiä. Valtaväestön ihmiset ovat jollain tavoin erilaisia moneen muuhun paikkaan verrattuna. Olen kokenut, että he ovat suvaitsevaisempia kuin suomalaiset noin yleensä, Bollström kertoo.

Nyytti Bollström kertoo, että Kotkalle on ominaista näkyvä laivaliikenne. – On isoja rahtilaivoja ja matkustajasa-

tamassa pienempiä matkustajalaivoja. Merikaupunkimaisuus korostuu Kotkassa. Meillä oli siellä myös paikallisen romaniyhdistyksellä tilat ja Cafe Rom –kahvila, joka sijaitsi lähellä satamaa. Yhdistyksen järjestämässä toiminnassa kävimme paljon, Bollström muistelee.

Bollströmin mukaan Kotkassa on asunut vuosien saatossa melko vähän romaneja, joten romanit ovat olleet paljon kanssakäymisissä pääväestön ihmisten kanssa. – Vanhat ihmiset ovat siinä mielessä jättäneet hyvän polun nuoremmille Kotkaan muuttaville romaneille, että sinne on helppo mennä ja asettua. Kymenlaaksossa ruoka-kaupassa meitä ei seurata, muualla se on tyypillisempää, Bollström pohtii.

Myös Bollströmin nykyinen kotikaupunki Kouvola on tuntunut sopivalta paikalta. – Esimerkiksi kun lähdin opiskelemaan kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkintoa, ihmiset ottivat minut tosi hienosti vastaan, enkä törmännyt ennakkoluuloihin. Kun opinnot alkoivat, sitä vain humpsautti niiden ihmisten joukkoon, joita siellä oli töissä ja opiskelemassa, Bollström kertoo.

Lastenkodissa työskentely oli pitkäaikainen haave

Nyytti Bollström on mainio esimerkki elinikäisen oppimisen idean oivalta-
neesta ihmisestä.

– Olin peruskoulussa aika keskiver-to-oppilas – en mikään huippu, mutta koulua tuli käytyä parhaan mukaan. Aikuisiällä on tullut voimakas tunne siitä, että haluan kouluttautua lisää, Bollström kertoo. – Olen aina halunnut työskennellä lasten ja nuorten parissa. Eräs haave on ollut lasten ja nuorten kodissa työskentely. Teen nyt Nuorten väylällä tuntityötä, olen työskennellyt siellä parin vuoden ajan, Bollström kertoo.

Nuorten Väylä on perheyritys, jolla on kaksi lastensuojeluyksikköä Kouvolaan Tirvan kylässä ja Kuusaal-la. Työntekijöitä yrityksessä on vajaat viisikymmentä.

Katja Bollström tietää, että opiskelu-ura ei aina suju mutkattomasti tai suoraan viivaisesti.

– Kävin Kotkassa lähihoitajan koulutusta 2018, mutta se jäi kesken. Nyt läh-din vähän vanhempana opiskelemaan lähihoitajan ammattia uudelleen, jotta pystyisin tulevaisuudessa hakemaan vakituista työtä keikkatyön sijaan.

Monilla työaloilla koulutuksella on ratkaiseva merkitys vakituisen työpaikan saamisen suhteen. – Erityistason laitok-sessa on tietyt kriteerit, jotta voi päästä vakanssiin, tämä koulutus mahdollistaa sen. Opiskelen alaa oppisopimuskou-lutuksena. Valmistumiseen menee pari vuotta vielä, Bollström kertoo.

Bollström myös aikoo saada tut-kinnon valmiiksi. – Tykkään tästä kou-lutuksesta ja haluan saada sen tuoman pätevyyden. Opinnot mahdollista-vat pääsyn moniin eri töihin ja lisäävät ammattitaitoa.

Nyytti Bollström kokee, että kun monet romanit lukevat nykyään kas-vatus- ja opetusalan opintoja, oli-si tärkeää, että myös laitoksissa asuvat romanilapset saisivat oman kulttuurin-sa ihmisiä työntekijöiksi. – Olisi hyvä, että tulisi jonkinlainen pykälä siihen, että niissä paikoissa, joissa asuu roma-nilapsia, kasvatus- ja ohjausalan opin-not suorittaneetkin romanit voisivat työskennellä myös erityistason yksi-koissa romanilasten parissa, hän pohtii.

Myös työssä oppii

Ihminen oppii ja opiskelee myös työ-tä tehdessään. – Kun on lastenkodissa töissä, työhön liittyy paljon termejä ja erilaisia lyhenteitä. Näistä joutui aluksi kyselemään vaikkapa työkavereilta, että mitäs mitkäkin tarkoittavat. Kaiken pystyy kuitenkin oppimaan ja omaksu-maan, kun vain haluaa, se on ihmisestä itsestä kiinni, Katja Bollström sanoo.

Työntekijänä Bollström haluaa olla huolellinen ja luotettava aikuinen, joka tukee lapsia. – Oma mottoni on, että kohtelee muiden ihmisten lapsia siten kuin haluaisit muiden kohtelevan omia lapsiasi. Olen työntekijänä ahkera ja pyrin oma-aloitteisuuteen. Haluan aut-taa ja ottaa muut huomioon. Pidän tär-keänä, että asioihin tartutaan. Haluan hoitaa omat työni myös niin, että mui-den ei tarvitse pörsähtää työni jälkeä.

Lapset ja nuoret ovat ottaneet Katja Bollströmin hyvin vastaan. – Parhaan tuloksen työssä saa sillä, että on oma itsensä, ei lakikirja kädessä tai naa-mio kasvoilla, Bollström pohtii. Lapset ja nuoret näkevät myös sen, jos työn-tekijä ei luota itseensä, hän jatkaa. – Minua nuoret ovat kunnioittaneet – he eivät ole haukkuneet tai käyttä-tyneet epäasiallisesti. Kyllä nuoretkin osaavat käyttäytyä, kun heidät otetaan ihmisinä.

– Nuorilla on toki huonojakin päiviä, eikä asioita pidäkään pado-ta; he saavat räiskähdelläkin, Nyytti Bollström toteaa. – Olen heille turvalli-nen aikuinen. Asioissa mennään eteen-päin keskustelemalla ja nuorten tasolle menemällä. Monesti hali lapsille on tosi tärkeä ja riittävä. Olen lasten asioista ja heistä aidosti kiinnostunut, Bollström kertoo.

Katja Bollström pohtii kiinnostavas-ti romanien tunne-elämää:

– En tiedä, ovatko romanit taval-laan liiankin tunteellisia. Tämä näkyy siinäkin, että olemme herkkiä kuunte-lemaan ja tunnustelemaan lasten tun-nelmia, hän pohtii. – Työssä tämä on etu. Siitä se lähtee vaikka aamupala-pöydässä keskustelut ja asioiden purka-minen, hän jatkaa. ✱ →

Nadja Lindeman: "Koskaan ei ole liian myöhäistä opetella uutta"

Kouvolalainen **Nadja Lindeman** valmistui kesäkuussa kasvatus- ja ohjaustyön alalle. Nyt hän opiskelee digiosaajakoulutuksessa tutkinnon osaa. Opiskelua hän jatkoi saadakseen lisävalmiuksia digitaitoihin, joita tarvitaan nykyään joka työssä ja toimessa. – Aivan työllistymisen edistämiseksi halusin näitä taitoja opiskella. Niissä on tärkeää pysyä ajan tasalla, Lindeman kertoo.

Nadja Lindeman on Helsingistä kotoisin ja asunut vuodesta 2001 saakka Kouvolassa. Elämä on kuljettanut häntä moneen paikkaan. Esimerkiksi koulun päättötodistus Lindemanimille on kirjoitettu Ruotsissa, Göteborgissa. Välillä hän kävi peruskoulua muutaman vuoden Kajaanissa. Pääosa nuoruudestaan kului Vantaalla, josta hän sitten päätyi Kouvolaan.

Eri paikoissa asuminen on antanut elämäkokemusta. – Aina oppii uutta, kun asuu ja elää erilaisissa paikoissa ja erilaisten ihmisten keskuudessa. Ruotsissa korostui se, että erilaisia ihmisiä eri kulttuureista oli paljon, Lindeman kertoo. – Tätä myöten on erilaisten ihmisten kanssa oppinut olemaan vuorovaikutuksessa.

Lindemanin kokemus Ruotsissa asumisesta on monelle Suomen romanille yhteinen. – Kun elin 16-vuotiaana Ruotsissa, Ruotsin ja Suomen kulttuureissa oli eroa. Siellä ei ollut mielestäni niin paljon rasismia kuin Suomessa, elämä tuntui erilaiselta, vapaammalta, Lindeman pohtii.

Ruotsissa romani otettiin joukkoon eri tavalla esimerkiksi omassa kouluyhteisössä Suomessa. – Niin nuoret kuin aikuiset ottivat mukaan myös ilman, että romanitauasta tehtiin numeroa, Lindeman sanoo. – Kun vertaan sitä suhtautumista tämänkin päivän Suomeen, siinä on edelleen eroa. Kun menen täällä vaikka uuteen koulutukseen, joudun aluksi haistelemaan ilmapiiiriä – kuka tykkää ja kuka suhtautuu ennakkoluuloisesti, kun mukana on romani. Ruotsissa en tuntenut etten

olisi kuulunut joukkoon, Lindeman kertoo.

– Ruotsista jäi hyvät muistot monessa mielessä. Asuin siellä ensimmäiset vuoteni aivan pienenä lapsena ja sitten muutaman vuoden teini-iässä. Suomi on kuitenkin kotimaa, se tuntuu omalta ja täällä olen toki suurimman osan elämästäni asunut, Lindeman toteaa. – Sen sijaan Suomessa asuessa eri paikoissa ei ole mielestäni suuria eroja. Uusissa ja eri paikoissa tunnustelen aina

aluksi hieman ilmapiiiriä. Ehkä tämä on osa luonteenpiirteitäni, mutta johtuu osittain myös siitä, että olen romani.

Kymenlaakso on tuttu ja turvallinen koti

Kymenlaaksosta on tullut Nadja Lindemanimille koti. – Tämä on hyvä paikka. Tuttu, turvallinen paikka asua ja kasvat-
taa lapsia. Tykkään asua täällä.

Kouvolan museokortteli.

Lindeman pohtii, että turvallisuudentunnetta luo ainakin se, että kaukunki on sopivan pieni – ei suurkaukunki, muttei pieni kirkonkyläkään. – Myös se, että omat piirit ja ympyrät ovat vakiintuneet luo turvallisuutta. Tunnen lasten kaverit ja heidän perheitään. Olemme myös sopineet aikuisten kesken, että me vanhemmat katsomme yhdessä sekä omien että tuttavaperheiden lasten perään. Se luo turvallisuutta, ettei lapsia tarvitse tässä mielessä kasvattaa yksin, vaan ”koko kylä kasvattaa”, Lindeman kertoo. – Tässä toimintatavassa on mukana sekä tuttuja romaniperheitä että esimerkiksi seurakunnasta tuttuja pääväestön perheitä.

Nadja Lindemanin mukaan kymenlaaksolaisissa näkyy remp-

seä karjalaisuus ja ajoittain lievä ”ullataalasmaisuus”.

– Salkkareiden Ullan roolihahmossa konkretisoituu hauskasti tietty puoli kymenlaaksolaisuutta, Lindeman nauhahtaa. – Ullaa näyttelevä **Maija-Liisa Peuhu** on kotoisin Kuusankoskelta, hän varmasti siksikin osaa näytellä hahmon hyvin. Vaikka televisiosarjan hahmossa luonteenpiirteitä aina liioitellaan, täällä asuissa on tiettyä uteliaisuutta. Tämähän voi olla sekä hyvä että huono asia – liiallisena se voi olla tungettelevaa, mutta useammin se on aitoa kiinnostusta lähimmäisen hyvinvointia, elämää ja persoonaa kohtaan, Lindeman miettii.

Kun Nadja Lindemanilta kysyy tietoja Kouvolasta, hän mainitsee siellä

harrastettavan monenlaista urheilua – jääkiekkoa, lentopalloa sun muuta.

– Täältä tulee myös monia musiikkialan ihmisiä. Sen verran voisin kehais- ta paikallisen romaniväestön suhteen, että monet heistä ovat tosi lahjakkaita musiikissa. Toivoisinkin, että tätä kykyä saataisiin myös meidän nuorissa jalostettua eteenpäin. Jos heille saataisiin esimerkiksi paikka, jossa treenata soittamista ja laulamista, se olisi hieno juttu. Samoin olen haaveillut, että nuorille olisi kiva saada järjestettyä esimerkiksi musiikkileirejä. Tällainen mielekäs vapaa-ajan tekeminen voisi motivoi- da ja tsemptata myös koulu- ja opiskeluasioissa, Lindeman toteaa. – Kun on mielekkäitä harrastuksia, se aut-

taa jaksamaan myös arkisissa töissä ja tehtävissä.

Elinikäinen oppija

Nadja Lindeman kertoo, että lapsena peruskoulussa hän ei ollut erityisen menestyvä oppilas. Hän arvelee, että siksi opinnot myös jäivät kesken nuorena. – Aikuisena olen kuitenkin huomannut että vaikka asiat eivät tapahdu tuosta vain, niin vaivannäöllä saa tulosta aikaan. Silloin oppiminen ja opiskelu on palkitsevaa, Lindeman toteaa.

Lindemanin mukaan aikuisiällä opiskelussa vaativaa on itse opiskelun ja oppimisen lisäksi se, että saa perheen muun arjen toimimaan samanaikaisesti. Täytyy saada aika riittämään sekä opiskeluun että arjen pyörittämiseen. – Aikuiselle vaativaa on ainakin perheen arjessa läsnä oleminen. Kotona on tosi monia tehtäviä, siivousta, ruuanlaittoa ja muuta, jotka täytyy hoitaa. Kuitenkin tärkeintä olisi olla lapsille läsnä siellä kotona ja se vaatii paljon, Lindeman huokaa.

– Koen kaikkein tärkeimmäksi tehtäväkseni tuottaa lapsille tunteen, että

olen heille läsnä, vaikka minulla olisi sata muutakin tehtävää. Haluan heidän tuntevan, että heidät on huomiotu, Lindeman sanoo.

Nadja Lindemanin motto on, että koskaan ei ole liian myöhäistä opetella uutta tai mennä elämässä eteenpäin. – Elin aikana monta vuotta niin, että eri syistä monet koulutukset jäivät kesken. Ehdin jo ajatella, että tyydyn tähän – olen nyt tässä sellaisena kuin olen. Sitten kuulin monelta suunnalta, kuinka muut valmistuivat lähihoitajiksi sun muiksi ja kokivat ylpeyttä siitä. Tästä nousi tiettyä hyvää kateutta; ajattelin, että kyllä minäkin pystyn, jos muutkin, Lindeman kertoo.

Viimeisimpään tutkintoon lähtiesään Lindeman oli huolissaan siitä, että entä jos tämäkin koulutus jää kesken. Hän kuitenkin sai opinnot valmiiksi.

– Kyllä opiskelussa nytkin oli haasteita, mutta huomasin, että vaivannäöllä pääsee maaliin. En ollut esimerkiksi koskaan kirjoittanut näytösuunnitelmaa, Lindeman kertoo. – Monta kertaa tuntui, että nyt lyön hanskat tiskiin. Kyselin kuitenkin asiaan apua koulul-

ta, etsin tietoa nettihauilla ja pyysin apua työharjoittelupaikoista. Lopulta sain kaikki suunnitelmat kerralla läpi! Lindeman toteaa. Hän pitää tärkeänä oivalluksena, että osasi pyytää apua. – Tajusin, ettei sitä tarvitse hävetä. Sain apua ja onnistuin, hän toteaa.

Nadja Lindeman pitää hyvän palautteen saamista erityisen tärkeänä. – Oli palkitsevaa, kun sai opettajalta tai työharjoittelupaikasta hyvää palautetta. Minulle sanoitettiin asioita, joita en ollut aiemmin tajunnut. Pystyin esimerkiksi tuottamaan hyvää tekstiä, kun otin asioista selvää. Olin aiemmin luullut, ettei se ole vahvuuteni. Hyvä palaute auttoi jatkamaan eteenpäin. *

Tanja Ahlgren haluaisi vielä kehittää palveluita nuorille

Tanja Ahlgren on syntyperäinen kouvolaalainen. ”Peruskouvolalaisen Tanjan” perheeseen kuuluu 16-vuotias poika Sebastian, jonka kanssa hän asuu kahdestaan. Kotikaupunkiaan hän kuvailee rauhalliseksi maalaiskaupungiksi. – Kouvola on kiva, pieni paikka vähän syrjässä – ei aivan suurkaupungin vieressä, mutta hyvällä paikalla.

Mitä nähtävyyksiä Ahlgren nostaa esiin Kouvolaan?

– Kookoon jäähalli, hän naurahtaa. – Ei meillä ole täällä kauheasti mitään mainittavaa.

Sitten hän vakavoituu ja pohtii:

– Meillä on kauniit vesistöt, hieno museokortteli, on luonnonläheisiä paikkoja kalalammista lähtien. Kyllähän tätä monesti betonikyläksi kuvataan mediassa, mutta se ei ole koko totuus. Meillä on Tykkimäki, Kouvolan lakritsi ja Peltolan Riston leipä – oma leipomo, josta Kouvola on omalla laillaan kuuluisa. Kauppakeskus Veturissa on kahviloita ja kauppiaita sekä putiikkia jos jonkinlaista, Ahlgren kuvailee. – Monet kaupat ovat siirtyneet keskustasta pätkän matkaa Kuusankoskelle päin tuohon isoon kauppakeskukseen. Samanlainen muutos on meneillään monessa muussakin kaupungissa, Ahlgren toteaa.

Tanja Ahlgrenin mukaan kymenlaaksolaiset ovat hiljaisen puoleisia, vaikka heissä on karjalaisuuttakin. – Ihmiset ovat rauhallisia, ehkä hieman omiin oloihin vetäytyviäkin, ajattelen, hän kuvailee.

Vanhinkin oppii nuoren opiskelua seuratessa

Tanja Ahlgrenin arki täyttyy työstä ja huoltajan roolista. Poika Sebastian käy ammattikoulua. – Hän aloitti pintakäsittelypuolella, mutta suunnittelee siirtymistä logistiikkapuolelle ja haaveilee kuljetusalan töistä. Pojan juttuja ovat autot, mopot ja muut kulkupelit, Ahlgren kertoo.

Entä millaista vanhempana on seurata nuoren opiskelua?

– Kyllähän tässä vanhin opiskelee itsekin samalla uutta. Huoltajan rooli on sitä patistelua kouluun nousemisesta ja muusta. Tsemppaan Sebastiania, jotta hän saisi opinnot päätökseen ja työpaikan valmistuttuaan.

Myös Kouvolassa romaninuorilla on ajoittain ollut ongelmaa työharjoittelu-paikkoihin pääsemisessä kuten monella muullakin paikkakunnalla Suomessa. Tämä hieman murehduttaa huoltajaa. – Olen pyytänyt koululta jo etukäteen, että tukevat nuorta tarvittaessa, mikäli harjoittelupaikkaa ei meinaa löytyä. Uskon kyllä, että kaikki järjestyy, Ahlgren kertoo.

Työhönsä tyytyväinen lähihoitaja haluaisi opiskella vielä lisää

Tanja Ahlgren on työskennellyt nyt viisi vuotta lähihoitajana. Sitä ennen hän oli pitkään koulunkäynnin ohjaajana ja piti mm. iltapäiväkerhoja koululla. – Aikaan jo mietin vaihtoehtona lähihoitajan ammattia. Myöhemmin, kun serkkuni opiskeli alaa ja kehui sitä, päätin hakeutua lähihoitajanopintoihin. Kun näin, mitä homma on, tykästyin siihen kovasti ja olen pitänyt työstä paljon jo vuosien ajan, Ahlgren kertoo.

Ahlgren haaveilee opiskelevansa edelleen lisää. – Haluaisin lukea sosionomiksi, se tutkinto olisi ikään kuin piste i:n päälle, tietynlainen vanhuudenvara, hän kertoo. – Sosionomin koulutuksen myötä avautuisi erilainen maailma kuin hoitajan työ, joka on paljon käytännön tekemistä. Silloin olisi mahdollisuus työnohjaamiseen ja pystyisi vaikuttamaan esimer-

Sebastian Ahlgren opiskelee ammatillisessa koulutuksessa ja haaveilee kuljetusalan töistä.

kiksi nuortenpalveluihin. Asun pienessä kaupungissa, joten olisi hienoa päästä vaikuttamaan juuri näihin asioihin täällä meidän Kouvolassamme, Ahlgren toteaa.

Hän kertoo pohtineensa tarkkaan, miksi haluaisi lähteä opiskelemaan juuri sosionomiksi. Päämääränä olisi vaikuttaminen nuorten asioihin ja palveluihin. – Olen miettinyt, miten palveluita voisi kehittää – lisätä nuortentiloja ja vastavaa. Sosionomina pystyisin uskoakseni vaikuttamaan näihin asioihin positiivisesti, hän kertoo.

Palvele asiakkaita, kuten toivoisit itseäsi kohdeltavan

Tanja Ahlgren työskentelee vanhusten palveluyksikössä. Hänellä on selkeä ohjenuora suhtautumisessa työhönsä. – Se on sitä, että tekee työnsä siten kuin toivoisi itseään kohdeltavan, jos itse olisi palvelukodissa ja esimerkiksi muistisairas. Kun hoidan työni niin, että huomaan toisen ihmisen luottavan minuun, se on tärkeä sanaton kiitos. Se kokemus tuottaa mielihyvää ja tunteen, etten tee työtäni turhaan, Ahlgren pohtii.

Raskas puoli lähihoitajan ammatissa on vuorotyön vaatimus. Työn ulkopuolinen elämä jää aika vähälle ja työn ehdoilla joutuu menemään paljon. – Kun vuorolistat tulevat, joskus joutuu perumaan omia menoja, työvuoroja ei

aina saa vaihdettua. Työ menee monen asian edelle, Tanja Ahlgren sanoo.

Vapaa-aikana Ahlgren tekee esimerkiksi kotitöitä ja liikkuu. – Aivoni lepäävät koiran kanssa ulkoillessa. Samoin ystävän kanssa kahvilla tai syö-mässä käynti ovat tärkeää vastapainoa työlle. Ja toki pitää itsestään pitää huolta, jotta jaksaa, hän toteaa.

Elinikäinen oppija

Tanja Ahlgren kokee, että elämä on koko mitaltaan oppimista. Tässä vaiheessa elämää aiemmin mainittu haave seuraavan tutkinnon opiskelusta on konkreettinen oppimiseen liittyvä tavoite. – Myös työ opettaa. Kun työskentelen vanhusten parissa, se on myös kuoleman kanssa tekemisissä olemista. Työ on opettanut miettimään asioita pintaa syvemältä; mitään ei pidä sen myötä itsestään selvänä. Vaikka kuolema on tietyllä lailla vaiettu asia, sekin on vääjäämätön osa elämää, Ahlgren huomauttaa.

Tanja Ahlgrenista olisi tärkeää, että vanhemmat jaksaisivat patistaa lapsiaan opintojen pariin. – Kerralla ei päästä pomon paikalle, mutta ehkäpä askel kerrallaan. Vaikka lapset eivät asiaa alle parikymppisinä ymmärtäisikään, kyllä se ajatus sieltä mielestä nousee aikuisena pintaan. Opiskelu ja työelämään pääseminen ovat lopulta ainoat todelliset väylät päästä yhteiskuntaan kiinni, Ahlgren painottaa. *

ROMAKO ASKELEET HUOMISEEN

Teksti **KATRI PERHO, TAMARA ÅKERLUND JA TANJA LINDEMAN** Valokuvat **KATRI PERHO, TAMARA ÅKERLUND**

Romako-hanke kutsuu mukaan opiskelemaan!

Mikä on Romako?

Romako – askeleet huomiseen on Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima hanke, jonka osatoteuttajana toimii Stadin ammatti- ja aikuisopisto. Hanke pyörähti käyntiin keväällä 2021, ja jatkuu vuoden 2024 loppuun. Romakolla on kaksi tavoitetta: edistää Uudellamaalla asuvien aikuisten romanien koulutusta, ja parantaa työnantajien asenteita romanien palkkaamiseen. Romakossa toimii Diakin päädyssä työparina projektipäällikkö Katri Perho ja asiantuntija Tamara Åkerlund. Stadin AO:lla Romakon nimissä työskentelee opettaja Minna Tiusanen ja ohjaaja Janne Turtiainen.

Tavoitteena ammatillinen tutkinto ja työpaikka

Romako tukee osallistujiaan suorittamaan ammatillisen tutkinnon. Osallis-

tujan tullessa toimintaan hänelle pidetään ohjauskeskustelu, jossa pohditaan mikä opiskeluala olisi paras valinta juuri hänelle. Sen jälkeen autamme hakupaperien tekemisessä ja lähettämisessä. Kun opiskelupaikka aukeaa, niin kukin osallistuja opiskelee tavallisessa ammatillisessa opiskeluryhmässään. Joskus opiskelupaikan saamiseen voi mennä hetki, joten malttia tarvitaan! Tällä hetkellä 2. asteen ryhmässä on 26 henkilöä, joista yli puolet ovat saaneet jo opiskelupaikan.

Ammatillisten opintojensa ohella osallistujat kokoontuvat kerran kuukaudessa Romakon tukipajaan. Siellä käsitellään niitä opiskeluun ja työllisyyteen liittyviä asioita, jotka osallistujat itse kokevat tärkeiksi. Tukipajoista saa osaamispisteen eli opintosuorituksen, jonka voi sisällyttää omaan tutkintoonsa. Ryhmä toimii myös tärkeänä ver-

taistukena. Myös muut, vapaaehtoiset tukimuodot ovat olleet suosittuja: omiin opintoihin liittyvät tehtäväpajat, nopeat kysymykset ja vastaukset vaikka WhatsAppin kautta sekä opiskelijoiden tuki toisilleen. Romako auttaa opiskelijoitaan tarvittaessa myös harjoittelu- paikkojen löytämisessä.

Mukaan otetaan pääsääntöisesti 25 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia henkilöitä. Tavoitteena on, että hankkeen osallistujat ehtivät valmistumaan hankkeen aikana, jotta ehdimme autamaan myös työllistymisessä tarpeen vaatiessa. Jos on intoa opiskella, niin kannattaa siis lähteä mukaan nopeasti!

Tulot kuntoon koulutuksen ajaksi

Monet opiskelemaan lähtemistä harjoittavat joutuvat ensimmäiseksi pohdittamaan omaa talouttaan. Miten selvittää laskuista koulun penkillä? Jos Te-toimis-

to katsoo opintojen edistävän osallistujan työllistymistä, niin niihin on mahdollista saada omaehtoisen opiskelun tukea kahdeksi vuodeksi. Se tarkoittaa käytännössä oikeutta opiskella työttömyyskorvauksella. Romakon työntekijät auttavat lomakkeiden täyttämisessä ja virkailijoiden kontaktoinnissa. Myös muut tuet, kuten kuntouttava tuki, voi olla mahdollinen osallistujan tilanteesta riippuen.

Korkeakouluryhmä sai alkunsa osallistujien toiveista

Alun perin Romakon tehtävä oli keskittyä toisen asteen koulutukseen. Kävi kuitenkin niin, että hankkeen alettua saimme paljon pyyntöjä auttaa osallistujia myös korkeakouluun. Niinpä perustimme Diakille orientaatiokurssin korkeakouluopinnoista kiinnostuneille aikuisille romaneille. Ryhmä kokoontuu kerran kuussa, ja käymme läpi osallistujille tärkeitä aiheita: korkeakouluun hakeutumisen eri väyliä, erilaisia opiskelulinjoja, tulevaisuuden työllistymistä, opintoihin tarvittavia taitoja ja opiskelutekniikoita. Aiheita lähestytään jokaisen omien vahvuuksien kautta, ja pyritään löytämään kaikille se itselleen toimivin tapa korkeakouluopintojen suorittamiseen. Ryhmässä on huippuhyvä tunnelma, ja kaikki kannustavat toisiaan eteenpäin! Virallisen kurssin lisäksi järjestämme myös muuta tukea tarpeen mukaan. Nyt syksyllä treenasimme yhdessä sosiaali- ja terveysalan pääsykokeisiin, ja nyt jännitetään tuloksia. Pyrimme aloittamaan uuden korkeakoulukurssin joka syksy läpi hankkeen toimintakauden. Kursin suorittamisesta saa opintopisteen, jonka voi hyväksilukea omaan korkeakoulututkintoonsa. Ryhmässä on tällä hetkellä 14 henkilöä.

Työnantajat kutsutaan mukaan talkoisiin

Romako haluaa muuttaa työnantajien asenteita romanien palkkaamiseen työnantajapooliin, mentoroinnin ja mediakampanjan avulla. Romakon

 Nyt syksyllä treenasimme yhdessä sosiaali- ja terveysalan pääsykokeisiin, ja nyt jännitetään tuloksia.

nettisivuille luodaan työnantajapooli, jossa työnantajat ilmoittavat halukkuutensa ottaa vastaan romanitaustaisia harjoittelijoita ja työntekijöitä. Romaneille tulee mahdollisuus etsiä hakupalvelusta itselleen potentiaalisia työ- ja harjoittelupaikkoja ammattialoitain ja maakunnittain. Työnantajapooliin kutsutaan mukaan kaikki Suomen työnantajat. Tämä tehdään mediakampanjan

avulla, joka toteutuu hankkeen myöhemmässä vaiheessa. Lisäksi kaikille ammatillista tutkintoa opiskeleville pyritään löytämään omalta alaltaan jo kokenut mentori, joka auttaa ammatillisen identiteetin kasvussa ja verkostojen rakentamisessa.

Tervetuloa mukaan!

Jos sinulla tai läheiselläsi on tarve ja into suorittaa ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto, kannustamme lähtemään mukaan Romakon iloiseen ryhmään! Meillä on kasassa osaa-vien ammattilaisten porukka. Siihen kuuluu myös Stadin ammattiopiston opettaja, joka tuntee ammatilliset alat ja pystyy myös tukemaan oppimisen

haasteissa. Myös korkeakouluryhmän tueksi on tulossa opinto-ohjaaja, joka osaa muun muassa auttaa oikean alan löytämisessä ja kurssivalinnoissa. Olisi hienoa, jos hankkeen kautta saataisiin opiskelijoita myös hieman yllättäville

aloille. Olisiko sinusta vaikkapa ham-
masteknikoksi tai yliopistotutkijaksi? Mikä tahansa onkaan unelmasi, ota rohkeasti yhteyttä. Jos et vielä tiedä, mikä ala kiinnostaa, niin otetaan siitä yhdessä selvää! *

Valokuva Ramona Grönforsin kotitilasta

Opiskelijan haastattelu

Profiili:

Nimi: Ramona Grönfors

Ikä:34

Asuinpaikka: Klaukkala

Harrastukset: Ulkoilu

Elämän slogan: Itke surevien kanssa ja iloitse iloitsevien kanssa.

Työssäoppimassa: Hoitokoti Esperin Paavonpirtti

1. Koulutuksesi ennen, nyt ja tulevaisuudessa?

– Olen valmistunut kokiksi vuonna 2016 ja menin työelämään sen jälkeen. Olin muun muassa keittiövastaavana Via-Dialla, jonka kautta samalla pääsin kokeilemaan ohjaajana työskentelyä. Huomasin kipinän syttyvän mielen-terveyskuntoutujien parissa työskentelyyn ja lähdin opiskelemaan päihde- ja mielen-terveysalan ammattitutkintoa, josta valmistun marraskuussa. Sen jälkeen olen heti aloittamassa oppisopimuksella lähihoitajaopinnot.

2. Miksi olet vaihtanut alaa?

– Kokeiltuani ohjaajana toimimista huomasin, että minulla on sydämen palo sosiaali- ja terveysalan työhön. Koin myös kokin työn olevan todella raskasta.

3. Miksi haluat työskennellä juuri päihde- ja mielen-terveys puolella ja mikä siihen motivoi?

– Haluan palavasti työskennellä mielen-terveyskuntoutujien kanssa ja koen tämän olevan oma työkenttäni. Voin olla hetken ihmisten rikkonaisuuden keskellä

toivona ja ilon kipinä ja haluan antaa siihen hetkeen itsestäni 100 prosenttia. Tähän vaikuttaa myös omat henkilökohtaiset syyt, ja tykkään tästä työstä.

4. Minkälaisia haasteita olet kohdannut opiskeluiden ja työ- kokeilujen parissa ja kuinka olet niistä selviytynyt?

– Haasteita tuli sen myötä, kun en saanut työharjoittelupaikkaa. Monesta eri paikasta luvattiin jo puhelimitse paikka, mutta mennessäni haastatteluun he näkivät minun taustani enkä saanut paikkaa. Haastatteluiden jälkeen annettiin erilaisia selityksiä ja luvattiin ilmoittaa, mutta lopulta ei enää vastattu edes yhteydenottoopyyntöihini. Koin, että paikkojen saamiseen vaikutti romani-
taustani. Tämä vei minulta opiskelumuoti-
motivaatiota ja olinkin monta kuukautta tekemättä mitään. Vaikeuksia oli myös tenttien suorittamisessa. Lopulta vain päätin, että haluan mennä eteenpäin ja löysin itselleni hyvän harjoittelupaikan ja sain tentin suoritettua.

5. Mistä olet saanut tukea opiskeluun?

– Tukea olen saanut koulusta opettajilta ja erityisopettajilta, jotka ovat olleet ymmärtäviäisiä ja tulleet tarvittaessa vierelle tsemppaamaan. Lisäksi olen saanut apua ja tukea Romako-hankkeesta, jonka avulla sain nyt suoritettua matematiikan tentin. Sitä ennen yritin vuoden suorittaa tenttiä, enkä päässyt siitä läpi.

6. Millaisia positiivisia kokemuksia olet saanut opinnoissasi?

– Minulle on jäänyt hyvät kokemukset yhteistyöstä opettajien kanssa sekä siitä, miten kouluissa tullaan opiskelijoita vastaan. Työharjoittelupaikoissa olen saanut hyvän vastaanoton ja palautteen tekemästäni työstä. Kaikissa työharjoittelupaikoissani olen saanut aina hyvät palautteet ja ollut asiakkaiden keskuudessa suosittu.

7. Terveisesi niille, jotka miettivät opiskeluihin hakeutumista ja ammatinvalintaa?

– Koskaan ei ole liian myöhäistä opiskella. Pitää mennä vaan rohkeasti unelmiaan kohti. Olen ajatellut itsestäni, että olen huono oppilas eikä minusta ole koulumaailmaan. Kannattaa vaan rohkeasti hakea kouluun niin opiskeluihin saa tukea. Kannustan jokaista hakeutumaan opiskelemaan, kenellä on vaan pienikin haave. Nuorempia kannustan heti peruskoulun jälkeen opiskelemaan itselleen ammatin.

Kuinka pääsen mukaan Romakoon?

Ota yhteyttä hankkeen työntekijöihin: asiantuntija Tamara Åkerlund, 0504329146 (ammatilliset tutkinnot), projektipäällikkö Katri Perho, 0504679742 (korkeakouluopiskelijat).

Seuraa Facebookissa: Romako-hanke. Sivuilla voi lähettää messenger-viestillä toiveen päästä mukaan toimintaan.*

Teksti/koonti MIRIAM SCHWARTZ

Elämä sisältää eri ulottuvuuksia, joiden kautta voimme rakentaa mieleistämme arkea. Tavoista tai tottumuksista voi kehittyä harrastuksia ja parhaimmassa tapauksessa voimme käyttää taitojamme sekä kiinnostuksen kohteitamme hyödyksi elämänmittaisessa kasvussa.

Tällä palstalla esittelemme ihmisiä, joilla on yhteisiä kiinnostuksen kohteita.

Jatkuva oppiminen on elämäntapa.

Kuka olen?

Olen **Merts ”Medi” Ärling**, 49 vuotta ja asun Helsingissä. Koulutukseltani olen ensihoitaja-sairaanhoitaja, diakonissa (YAMK), AmO.

Mitä jatkuva oppiminen minulle merkitsee?

Oppimista tapahtuu jatkuvasti iästä riippumatta. Kyse on pikemminkin asenteesta, haluanko oppia. Oppiminen näkyy elämässäni parhaiten siinä, miten sovellan sitä arkielämäni ja kuinka annan oppimani vaikuttaa ajatteluuni elämästä, uskosta ja tulevaisuudesta. Tahdon että sydämeni puhuu samaa kieltä ajatusteni kanssa.

Kuinka jatkuva oppiminen on näkynyt omassa elämässäni?

Takanani on useita erilaisia koulutuksia ja olen jatkanut opintojani aina sen mukaan, mitä kulloinenkin työ- tai elämäntilanne on mielestäni vaatinut. Koulutuksen kautta saatua oppia olen ammentanut lääke- ja terveystieteistä, viestinnästä ja markkinoinnista, johtamisesta, teologiasta ja kasvatustieteistä. Pysähtyessäni miettimään, mitkä opinnot ovat olleet merkittävimmät tai käänteentekevimmät elämässäni, en osaa oikeastaan edes vastata. Erilaisen opintojen kohdalla matka eli prosessi on ollut myös tärkeä. Opiskelijana en hae vain ”titteliä tai tattelia” vaan pikemmin sitä, että voisin olla parempi siinä, kuinka valmistaa ja valmentaa muita omiin palvelustehtäviinsä.

Heidi Hagert

Mitä sanoisit nuorelle itsellesi aiheeseen liittyen?

Olen melkoisen tyytyväinen elämäni, enkä oikeastaan muuttaisi siitä mitään, vaikka voisinkin puhua nuorelle minälle aikaikkunan kautta. Ehkä rohkaisi-

sin olemaan vieläkin rohkeammin oma itseni ja lähtemään jo nuorena opintiel-le hankkimaan pääomaa.*

Kuka olen?

Minä olen **Sonja Schwartz** ja olen 37-vuotias romaninainen. Olen kotoisin Taivalkoskelta, mutta olen asunut Espoossa melkein 13 vuotta.

Mitä jatkuva oppiminen minulle merkitsee?

Oppiminen merkitsee minulle tietojen ja taitojen jatkuvaa päivittämistä. Jokainen päivä on siis oppimista ja uusien asioiden omaksumista.

Kuinka jatkuva oppiminen on näkynyt omassa elämässäni?

Lähdin 34-vuotiaana toteuttamaan lapsuuden haaveammattiani ja nyt työskentelen kosmetologina. Haluaisin kehittää ammattitaitoani työpaikkaohjaajan koulutuksen muodossa. Huomaan joka päivä oppivani työni kautta uusia asioita sekä myös tapoja tehdä työtä.

Mitä sanoisit nuorelle itsellesi aiheeseen liittyen?

Nuorelle itselleni sanoisin – tai oikeastaan käskisin panostamaan koulunkäyntiin ja ammatin hankkimiseen. Tätä painotan myös omille lapsilleni sekä kaikille romaninuorille! *

Miriam Schwartz

Kuka olen?

Hei, olen **Merita Åkerlund**. Olen 34-vuotias ja asun Helsingissä.

Mitä jatkuva oppiminen minulle merkitsee?

Haluan mennä elämässä eteenpäin ja kehittää itseäni sekä osaamistani. Mielestäni jatkuva oppiminen on sitä, että itsensä kehittäminen on aina mahdollista, iästä riippumatta. Koskaan ei ole liian myöhäistä.

Leif Åkerlund

Kuinka jatkuva oppiminen on näkynyt omassa elämässäni?

Tämä on näkynyt itselläni lähinnä työelämässä. Olen tehnyt vuosien aikana paljon erilaisia pätkätöitä ja ajattelen, että jokaisen työn kautta olen oppinut jotakin uutta. Aloitin viikko sitten uuden työn lastenkodissa. Olen haaveillut yli 10 vuotta, että pääsisin työskentelemään tälle alalle. Nyt odotan kovasti, millaisia uusia asioita saan oppia. Kyseisen työpaikan saaminen on suuri käännekohta elämässäni. En uskonut, että saisin paikkaa, sillä minulla ei ole aiempaa työkokemusta alalta. Tässä asiassa huomasin, että kaikki on mahdollista, jos vain jaksaa yrittää.

Mitä sanoisit nuorelle itsellesi aiheeseen liittyen?

Kulje haaveitasi kohden. Sinä pystyt, riität ja kykenet tekemään mitä tahansa haluat, kun vain tahtotilaa löytyy.*

Anette Grönstrand-Emoth

Kuka olen?

Olen **Rainer Åkerlund**, 31-vuotias ja asun Helsingissä. Ammatiltani olen putkimies.

Mitä jatkuva oppiminen minulle merkitsee?

Jatkuva oppiminen on mielestäni tarpeellinen ja hyvä asia. Minun mielestäni aina pitäisi olla valmis kehittymään ja oppimaan uusia asioita. Olen ymmärtänyt jatkuvan oppimisen merkitystä enemmän vasta aikuisena. Itsensä kehittäminen on luontevinta asioissa, mitkä kiinnostavat itseä.

Kuinka jatkuva oppiminen näkyy omassa elämässäni?

Lähdin aikuisena opettelemaan uusia asioita ja opiskelin vuonna 2020 ammatin alalta, joka minua on aina kiinnostanut. Rakennusalan töitä olen tehnyt melkein koko aikuisikäni ja olen aina kehittänyt osaamistani tekemisen ja työn kautta oppimisen kautta. Jos en ole jotakin ymmärtänyt, olen aina kysynyt neuvoa. Mielestäni neuvojen kysyminen on erittäin tärkeää kehittymisen kannalta. Haluaisin opettaa lapsilleni, että aina kannattaa tavoitella omia unelmia ja täysin valmiiksi ei tule ikinä. Aina voi omalla alallakin oppia lisää.

Mitä sanoisit nuorelle itsellesi aiheeseen liittyen?

Tavoittele aina omia unelmiasi. Vaikka nyt ei ehkä tuntuisi siltä, niin älä päästä irti siitä, mikä sinua kiinnostaa. Jatka sinnikkäästi opettelua ja muista, että työn kautta oppii aina lisää. Tekemällä oppii, pidä siitä kiinni! *

Juttusarjassa tapaamme yhteiskunnallisia vaikuttajia kahvilla. Kahvittelun lomassa keskustellaan ohikulkeva hetki tekemisestä, tahtomisesta ja elämästä.

Teksti MIRIAM SCHWARTZ Valokuva SATU HAAVISTO

Opetushallituksen pääjohtaja Minna Kelhä esittäytyy

Minna Kelhä aloitti työnsä Opetushallituksen pääjohtajana kuluva vuoden kesäkuussa. Hänellä on ollut merkittävä rooli koulutuspoliittisten uudistusten valmistelussa. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi oppivelvollisuuden laajentaminen sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Koulutusasioiden lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset ovat aina olleet Minnan sydäntä lähellä.

Kahvikupillinen, jos toinenkin on muuttunut korona-aikana virtuaaliseksi. Olen sopinut tapaavani filosofian tohtori Minna Kelhän etänä Teams-sovelluksen välityksellä. Hän saapuu videokeskusteluunne täsmällisesti ja tämä on varmasti tarpeen, sillä Opetushallituksen pääjohtajan kalenteri on tiiviisti täytetty. Tästäkin huolimatta Minnan olemuksessa on rauhallisuutta ja kohtaamisessamme kahvikupillisen äärellä ei ole kiireen tuntua.

– Olen **Minna Kelhä** ja asun Helsingissä. Itseasiassa olen aina asunut Helsingissä ja myös opiskellut täällä. Väittelin kasvatustieteiden tohtoriksi vuonna 2009 Helsingin yliopistossa. Sydäntäni lähellä ovat koulutusasiat jo ihan tietysti opintojeni puolesta, mutta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat ovat sellaisia asioita, joiden parissa olen sekä työskennellyt että koen niiden olevan minulle erityisen tärkeitä, Minna aloittaa pyytäessäni häntä kertomaan itsestään.

Valtioneuvosto nimitti Minna Kelhän Opetushallituksen pääjohtajaksi kuluva vuoden kesäkuussa. Uusi työ työ lähti vauhdilla käyntiin, ja Minna

otti tavoitteekseen tavata Opetushallituksen henkilöstöä niin paljon, kuin vain mahdollista.

– Hyvältä tuntuu. Olen aika vauhdilla päässyt tutustumaan taloon ja talon tapoihin, vaikka tietysti tämä pandemia on asettanut omat haasteensa. Virastossa tehdään edelleen aika paljon etätöitä, joten ihan koko henkilöstöä en ole vielä päässyt tapaamaan kasvotusten. Työ on erittäin mielenkiintoista ja minusta on hienoa työskennellä talossa, joka on niin täynnä asiantuntijaosaamista. Hienoa on myöskin viedä koulutusasioita suomalaisessa yhteiskunnassa eteenpäin, Minna toteaa.

Hallitusohjelmassa on linjattu uudistuksia, jotka koskevat jatkuvaa oppimista. Parlamentarisella jatkuvan oppimisen uudistuksella vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista. Visiona onkin, että kaikilla olisi merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen. Lisäksi painotetaan, että jokainen voisi kehittää omaa osaamistaan työuran aikana ja että osaaminen uudistaisi työelämää ja työelämä osaamista.

– Tähän liittyen, myös Opetushallituksessa aloittelee toimintaansa jatkuvan oppimisen- ja työllisyyden palvelukeskus. Tämä liittyy juuri työ- ja oppimiseen sekä erilaisten koulutusten järjestämiseen esimerkiksi työelämässä oleville. Tämä koko uudistus on todella suuri jo senkin vuoksi, että meillä työelämä muuttuu jatkuvasti erityisesti paikallisella tasolla. Olen puhunut paljon oppilaitosten ja työnantajien välisestä yhteistyöstä, koska nopeasti muuttuva työelämä sitä nähdäkseen vaatii, Minna pohtii.

– Tähän liittyy myös olemassa olevien esteiden purkaminen siltä osin, että esimerkiksi työttömien mahdollisuuksia opiskella sivutoimisesti parannettaisiin, hän jatkaa.

Kerron Minnalle, että jatkuvan oppimisen käsite on puhuttanut myös romaniyhteisöä viime aikoina. Useimmiten se näkyy aikuisten romani-kiinnostuksena täydentää omaa ammatillista osaamistaan. Viime vuosien aikana on ollut selkeästi nähtävissä, että myös korkeakoulututkinnot ovat kasvussa. Monien romanien kanssa keskustellessa on näkyvissä, että iän ja ymmärryksen karttuessa, myös

Opetushallituksen pääjohtaja Minna Kelhä on työskennellyt aiemmin muun muassa opetusministerin valtiosihteerinä, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän pääsihteerinä, kehittämispäällikkönä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Tasa-arvotiedon keskuksessa sekä tutkijana Helsingin yliopistolla. Hän on koulutukseltaan filosofian tohtori.

opintojen jatkaminen on alkanut kiinnostaa. Työllistyminen heikolla koulutustaustalla ja romaninimellä on ollut vähintäänkin haastavaa.

– Mielestäni ajatus siitä, että kukaan ei ole liian myöhäistä tai että kukaan ei ole väärän ikäinen aloittamaan opintoja, on todella hyvä. Myös jatkuvan oppimisen uudistuksessa on pyritty kehittämään aikuisopintoja ja esimerkiksi oppisopimuskoulutusta siten, että se olisi kaikenikäisille helpompaa. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä aikuisten ja nuorten opinnot yhdistettiin, Minna summaa.

Ajankohtainen asia koulutuksen saralla on myös oppivelvollisuuden laajentaminen, joka alkoi ensimmäisen ikäluokan osalta kuluvana syksynä.

– On kaksi oleellista seikkaa, joiden takia oppivelvollisuuden laajentaminen tuli tehdä. Ensimmäisenä on muuttuvat työmarkkinat. Meillä ei oikeastaan

enää ole sellaisia työpaikkoja, joihin pääsisi pelkän peruskoulun varassa. Sen vuoksi on tärkeää, että toisen asteen koulutus tulee osaksi oppivelvollisuutta, jotta kaikki olisivat samalla viivalla työpaikkojen sekä jatko-opintojen suhteen. Toinen huomionarvoinen asia on, että toisen asteen koulutus on kaikille laajennetun oppivelvollisuuden piirissä oleville maksutonta, Kelhä listaa.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat ovat Minnalle tärkeitä ja nämä näkyvät hänen asenteessaan: itsensä kehittäminen ja elinikäinen- tai jatkuva oppiminen tulee olla kaikkien saatavilla lähtökohdista, iästä ja taustoista huolimatta.

Palatakseen Minnan nimitykseen Opetushallituksen pääjohtajaksi, kysyn häneltä tulevan kauden odotuksista uuden työn suhteen.

– Minulta on usein kysytty tätä kysymystä. Meillä on Opetushallituksessa todella hyvät tavoitteet, kuten

eriarvoisuuden vähentäminen, kansainvälisyyden lisääntyminen, hyvinvoinnin lisääntyminen ja osaamistason nostaminen. Nämä ovat jo sellaisia, että jos ne läpäisevät kaiken tekemisemme, on saavutettu jo todella paljon. Tällä hetkellä ajattelen tällaisten suurempien kokonaisuuksien toteutumista työssä, koska ne on kirjattu myös Opetushallituksen tavoitteiksi, Minna vastaa ilman epäröintiä.

Pandemian jatkuessa ihmisten hyvinvointiin liittyvät kysymykset ovat olleet esillä. Minna palaa keskustelussa jälleen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden äärelle.

– Kuten sanoin aiemmin, koulutuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat minulle tärkeitä kysymyksiä. Tiedämme, että pandemian jatkuessa ihmisten hyvinvointi on hyvin tärkeä osa-alue. Opimme pandemian aikana, että hyvinvointi ja oppiminen liittyvät toisiinsa. Yhteiskunnassamme on käynnissä useita uudistuksia, kuten esimerkiksi soteuudistus tai vaikkapa lapsistrategia. On tärkeää kehittää ja edistää asioita, joista olemme saaneet oppia koronapandemian aikana sekä sen jälkeen, Minna muistuttaa.

Vilkaisen kelloa ja huomaan yhteisen aikamme lähenevän loppuaan. Kiirehdin kysymään, millaisia terveisiä Opetushallituksen uusi pääjohtaja haluaisi Latso Diives -lehden lukijoille lähettää.

– Haluaisin lähettää terveisiä erityisesti tähän jatkuvaan oppimiseen liittyen. Koulutus ja koulutukseen hakeutuminen kannattavat aina. Opetushallitus auttaa tarvittaessa koulutukseen liittyvissä kysymyksissä. Olkaa rohkeasti yhteydessä! *

Bereňesko kalenderos 2022 Vuosikalenteri

Lehtemme tarjoaa lukijoille kaksikielisen vuosikalenterin vuodelle 2022. Toivomme, että kalenteri iloisine väreineen tulee käyttöön.

Postin mukana tulee vuoden lopulla monenlaisia kalentereita seuraavalle vuodelle – mutta milloin postiluukusta kolahtaa romanikielinen kalenteri? Kalenteri, jossa kuukaudet kulkevat myös romanikielellä ja viikko alkaa, ei vain maanantaina vaan myös *aro vaa-go diives* ja päättyy sunnuntaina ja *aro kurko diives*. Jos tällaisen kalenterin on halunnut, se on pitänyt tehdä itse.

Mietimme, että entäpä jos tekisimme sen sitten itse, mutta kaikille muillekin jaettavaksi. Latšo diives -lehteä luetaan laajalti. Jos kalenteri tehtäisiinkin lehden keskiaukeamalle, josta sen voisi helposti irrottaa?

Otimme yhteyttä lehteen, ja sieltä näytettiin vihreää valoa. Siispä töihin, jotta saisimme lehden ensimmäisen kaksikielisen romani-suomi-kalenterin toteutettua vuodelle 2022.

Pohtimista oli paljon. Millaisia kuva-aiheiden pitäisi olla, jotta saisimme mukaan erilaiset ihmiset lapsista nuoriin ja vanhempiin ihmisiin? Miten rajallisessa määrässä kuvia näkyisivät sekä jokapäiväinen arki että juhlan aiheet? Neljän vuodenajan teemoista jouduimme keskustelujen jälkeen valitsemaan vain joitakin, vaikka tarjolla oli monenlaisia aiheita.

Mitä juhlapäiviä pitäisi nostaa esille? Päädyimme ottamaan mukaan vain ne, jotka ovat pyhäpäiviä, sekä tietysti kansainvälisen romanipäivän. Kaikille pyhäpäiville ei ole romanikielistä nimitystä, joten muutamat, kuten loppiainen, ovat vain suomeksi. Olisiko tarpeellista saada kaikille tärkeimmille pyhäpäiville romanikieliset nimet? Sen miettiminen on romanikielen lautakunnan asia, mutta terveiset lähtevät

myös lukijakunnalle. Onko esimerkiksi joistakin päivistä käytetty nimitystä, jota ei ole kirjoissa ja kansissa? Käytetäänkö eri puolilla maata muita kuukausien ja viikonpäivien nimityksiä kuin tässä kalenterissa? Emme ottaneet mukaan esimerkiksi aikaisemmin käytössä olleita romanikielisiä viikonpäivien nimiä.

Pitäisikö kalenterin tietojen olla laajempia? Olisivatko mukana suomenkieliset nimipäivät, liputuspäivät, kesäajan alkaminen ja päättyminen, kevät- ja syyspäivän tasaus sekä kesä- ja talvipäivän seisaus? Nämä jätimme tässä kalenterista pois.

Tässä lopputulos nyt on Latšo Diives -lehden lukijoiden arvioitavaksi. Toivomme, että kalenteri tulee ahkeeraan käyttöön – vaikkapa jääkaapin oveen, koululuokan seinälle tai työpaikan ilmoitustaululle. ✱

Satu Blomerus
Helena Korpela
Seija Roth
Aarni Korpela

Teksti SEIJA ROTH Kuvat SHUTTERSTOCK

Runokulma

Bereňesko tiiji

Ven

jiivesko teelal phuu souvila
parno suuno dikkela
ta jiivesko kamana bañila.

Vuodenajat

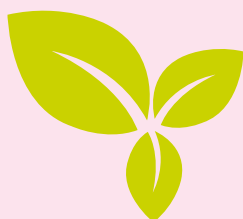

Talvi

lumen alla maa lepäilee
valkoista unta katselee
ja lumikelloa soittaa.

Vooros

kham phuu Jake angali dela
tšildžalto bi ħeero ħandila
ta ħiles kutti sala.

Kevät

aurinko maata syleilee
voikukka päätään nostelee
ja pikkuisen hymyilee.

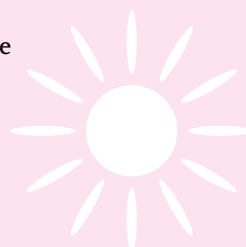
Niijal

tatto strool phuu ħulila
roosa knuppa phirila
ta tšorjales suunila.

Kesä

lämmen säde maata lakaisee
ruusu nupun aukaisee
ja salaisesti haaveilee.

Hyösta

briĥno phuu, veĥ tšinsila
balva patrijensa džambila
ta taala ħukrila.

Syksy

sade maan, metsän kastelee
tuuli lehdillä laulelee
ja sitten vaikenee.

Teksti **ELINA IZARRA** Valokuvat **CHRISTIAN VAARAPURO**

Havainnoista näyttämölle

Kai Tanner kertoi vuonna 2016 havahtuneensa siihen, että holokausti on vahvasti läsnä juutalaisten taiteessa. Hän oli alkanut pohtia, miksi romanit eivät ole tarttuneet aiheeseen yhtä runsaalla otteella omissa teoksissaan, vaikka heitäkin vainottiin. Samalla hän esitti toiveen, että kirjoittaisin Musta, mustempi, romani -näytelmän.

Ihmettelin, eikö käsikirjoittajan tulisi olla joku romaniyhteisön jäsen? Eikö hän voisi kertoa aiheesta kirkkaammin? Kaitsa vetosi siihen, että olimme vuosien saatossa jakaneet toisillemme kokemuksiamme rodullistetuista kehoistamme. Samaistuin hänen tarpeeseensa tuoda esille lapsuudesta asti koetun rasismien vaikutukset identiteetille.

Ensimmäinen haastateltavani oli romani, joka oli joutunut 1960-luvun alussa Mustalaislähetyksen lastenkotiin. Jotain minussa muljahti. En ollut tullut ajatelleeksi, että Suomessa on laitettu ihmisiä eri lastenkoteihin etnisen taustan perusteella.

Halusin kuulla lisää ja aloin haastella tutkijoita, julkisuudessa esiintyneitä romaneja, Kaitsua ja tämän sukulaisia sekä Suomen romaniyhdistyksessä työskenteleviä romaninuuoria. Nuoret kertoivat innoissaan kansainvälisestä romani-identiteetistään. Se pitää sisällään Romanian ja Bulgarian köyhien romanien tukemisen. Oivalsin, että voisin syventyä myös kyseisten alueiden romanien oloihin ja aloin tutustua Euroopan itäisistä osista tulevien romaneiden arkeen sekä Suomessa että Romaniassa Valea Seacan kylässä.

Olen kysynyt jokaiselta haastateltavalta, pitääkö hän teoksen kannalta ongelmallisena sitä, että en ole romani.

Vastaus on ollut aina sama. ”En. Ehkä se on jopa hyvä. Ehkä sinua kuunnellaan paremmin kuin meitä.”

Näin kävi keväällä 2019, kun Tuomas Enbuske ja Jari Sarasvuo toivat esiin Työnimi-kampanjassa sen, miten vaikea romanien on työllistyä Suomessa. Kampanja sai paljon huomiota, koska keulahahmoina olivat tunnetut miehet. Samalla romanien oikeuksia Suomessa ammatikseen ajava romani totesi minulle: ”Mutten mä sitä sano, etteikö se kampanja olisi ottanut mua päähän. Mä olen puhunut romanien huonosta työllisyysilanteesta työkseeni jo yli kymmenen vuotta, mutta mua ei ole kuunneltu, koska olen romani.” Työnimi-kampanja sai pääsääntöisesti romanien ”siunauksen”. Silti siihen liittyy iso kysymys valtarakenteista ja siitä, keitä yhteiskunnassamme kuunnellaan.

Nämä rakenteet ulottuvat myös näyttämölle ja olemme puntaroineet niitä harjoitusprosessin aikana eri

näkökulmista. Keskustelu representatiosta on ottanut viime aikoina uusia tärkeitä kierroksia ja näkökulmat ovat tänään osittain toisenlaisia kuin ennen vuoden 2019 ensi-iltaa. Olen iloinen siitä, että työryhmämme on ollut Suomen mittapuussa poikkeuksellinen. Ohjaajan lisäksi puolet näyttelijöistä on rodullistettuja. Lisäksi olen kiitolinen siitä, että osa romanikulttuurin valinneista suomalaisista osallistui prosessiin haastattelujen lisäksi myös harjoitussalin puolella. Ilman heidän näkökulmiaan ja kannustustaan osa teoksen kipeistä ja kauniista tarinoista olisi jäänyt kertomatta. *

Elina Izarra

Näytelmän käsikirjoittaja ja ohjaaja

Musta, mustempi, romani -näytelmä vierailee Tampereen teatterissa 8.4. ja 9.4. ja Helsingissä Teatteri Viiriksessä huhtikuussa 2022.

Teksti JAAKKO LAAKSO Valokuvat JAAKKO LAAKSO

”Kehitytään tekemällä ja harjoittelemalla”, toteaa käsitöiden taitaja Miranda Salmi

Miranda Salmi ja hänen tyttärensä Sinikka Salojensaari ovat eteläpohjalaisia virkkaamisen ja merkkeämisen taitajia. Tapasimme Salmen kotona Kurikassa.

Minkä ikäisenä aloititte virkkaamisen?

Miranda Salmi (M): Nuorena likkana, noin 16–17 vuoden iässä. En saanut siihen oikeastaan mitään opetusta, tämä on meillä veressä kuten laulaminenkin, se tulee luonnostaan.

Sinikka Salojensaari (S): Ei minunkaan kohdalla äiti varsinaisesti opettanut, oli kiinnostus asiaan ja siinä 12–13-vuotiaana aloitin.

M: Jo edelliset polvet perheen naisia ovat virkanneet ja taito on siirtynyt sukupolvelta toisella.

Vanhempia seuraamalla sitä opetellaan ja pienestä aloitetaan. Ensin virkataan jotain pientä, sitten isompaa. Vähän kerrallaan opitaan; kehitytään tekemällä ja harjoittelemalla.

S: Muistan sellaisen tapauksen aikaan koulussa, kun opettaja sairastui ja joutui jäämään töistä kotiin. Minä sain neuvoa muita, minulla oli homma sillä tavoin hallussa jo silloin nuorena. Sain myös kivaa palautetta opetta-

jalta. Minulla on tädin tykönä edelleen säilössä sellainen pieni liina, johon olen merkannut kukkakuvion. Opettaja laittoi sen liinan näyttille taululle.

Opettajalle oli pieni shokki, että osasin jo niin nuorena niin tarkasti ja siististi tehdä. Kyllähän se sellainen mukava muisto on. Tuntui hyvälle, kun sai opettajalta tunnustusta taidoista.

Vieläkö romaninaiset nykyään virkkaavat, onko tämä taito säilynyt heidän keskuudessaan?

M: Kyllä monet edelleen virkkaavat ainakin pitsiä, eli kyllä se on säilynyt. Ehkä tyyppillisemmin nykyään osataan ommella, virkkaajia on harvemmassa.

S: Meidän perheessä tuo merkkäminen on ollut erityinen taito, sen osaajia on vielä harvemmassa kuin virkkaamisen taitajia. Ylipäätään merkkäminen on ollut virkkaamista harvinaisempi harrastus romanien keskuudessa.

S: Mutta eivät kaikki osaa, niin kuin minunkin sisko, hän osaa ommella, mutta ei virkata. Ompelemisen taito on selvästi tyyppisempi.

M. Vaikka tekisi mitä, hommaan täytyy ihmisellä olla kiinnostus, muuten siitä ei tule mitään!

Tunnistaako romanin virkkaaman käsityön?

M ja S: Kyllä romanin tekemän työn melkein tunnistaa, niissä on omat kuvionsa – vaikka ne kuviot toki vaihtelevat. Käsintehtyyn erottaa koneella tehdystä. Romanit tekevät edelleen käsin.

Kuviot tosiaan vaihtelevat, joka tekijällä on vähän oma tyyliinsä. Ne eivät noudata mitään tiettyä kaavaa. Esimerkiksi Itä-Suomessa tehtyä on vaikea erottaa Länsi-Suomessa virkatusta, sellaista tiettyä yhteneväisyyttä ei ole esimerkiksi alueellisesti.

Näitä käsitöitä varmasti myös myytiin aikanaan paljon. Missä tätä myyntiä tehtiin?

M ja S: Monet myivät, meidän isovanhemmatkin myivät. Pitsejä pääasiassa. Markkinoilla, missä kuljettiinkin, myytiin. Samoin töitä esiteltiin tuttavapiirille ja tehtiin kauppaa. Siihen aikaan ei ollut käytössä tääkipusseja vaan niin sanotut välilakanat. Merkkauksesta tehtiin välilakanoihin. Se joka halusi hienon petin, osti. Samoin pikkulasten vaatteisiin virkattiin paljon, esimerkiksi kauluksia. Päiväpeittoja ja verhoja virkattiin myös.

S: Työläimpiä töitä ovat tietysti isot työt – mitä isompi, sen työläämpi tehdä.

M: Kyllä nykyäänkin käsitöitä myydään, mutta vähemmän. Kaikkein kovatoisimpia ei malta myydä lainkaan, kukaan ei maksa niistä sellaista summaa, minkä työmäärä ja materiaalit edellyttäisivät. Ne jäävät omaan käyttöön ja perinnöksi tuleville polville. Koskaan näitä ei ole heitetty hukkaan, aina ne annetaan eteenpäin.

Mikä virkkuutöissä ja osaamisessa tärkeää?

M ja S: En tiedä, onko näissä nyt varsinaisesti mitään tärkeää, tämä virkkaaminen ja merkkaukset ovat sellaista ajanvietettäkin!

M: Se on ollut vähän sellainen tarpeeseenkin perustuva asia, ennen vanhaan ei ollut mahdollisuutta ostaa vaatteita samalla tavalla, siksi tehtiin itse. Kun syksy tulee ja illat pimenävät,

sitä vain haluaa tehdä ja siihen on kiva silloin syventyä. Pitää ruveta kutomaan ja virkkaamaan – se on ajankulua. Ei sitä väkisten laiteta tekemään, se täytyy itseltä tulla luontevasti, että tekee.

S: Toisilla on kiinnostus siihen, että tykkäävät esimerkiksi lukea, meille tämä on se kiinnostuksen kohde.

Mitä muuta harrastatte ja tykkäätte tehdä?

M: Ainakin urheilua tulee seurattua, tykkään katsoa jääkiekkoa.

S: Samoin hevosurheilua on tietysti tullut seurattua paljon, se on monille meille romaneille tärkeää.

M: Se on ollut meidän leipä se hevonen niin monessa romanisuvussa. Se kuuluu kulttuuriin ja asiaan.

Mitä ajattelette koulutuksesta ja opiskelusta?

S: Ennen vanhaan ei kouluttauduttu, mutta tämä on muuttunut nykypol-

vessa. Nykyään kaikki romanilapset ja nuoret haluavat lukea ammatit ja opiskella pitkälle. Ennen vanhaan ei ollut oikein mahdollisuuksia kouluttautua. Tämä asia on mennyt romaniperheissä eteenpäin.

M ja S: Ilman muuta se on hyvä asia, että kouluttautuvat. Pitää kannustaa nuoria, että kouluttautuvat ja osaavat katsoa elämässä eteenpäin, ei nykyään pärjää muuten.

S: Eikä nykyään pääse töihin eikä oikein minnekään, jos ei ole koulutusta alla.

Kärsivätkö romanilapset ja nuoret teidän kokemuksenne mukaan syrjinnästä opinnoissaan?

M: Jos ollaan aivan rehellisiä, niin aina joskus se tulee edelleen vastaan, että romaneja katsotaan kiertoon ja on ongelmia, mutta kyllä näissä asioissa on menty myös kovasti eteenpäin. Ja niin pitääkin olla, me olemme kaik-

ki samanlaisia ihmisiä, vaikka vähän eri kulttuureista tulemmekin. Parempaan suuntaan on menty.

S: Joo, onhan se toista, kun ennen vanhaan pääväestössä peloteltiin lapsia, että ”jos et ole kiltisti, niin mustalaiset tulee ja vie”. Ei sellaista enää nykyään ole onneksi samalla tavalla.

M: Nyt on myös paljon nuoria romaneja, jotka toimivat koulumaailmassa töissä, on nuoriso-ohjaajia, koulunkäynninohjaajia ja ollaan opettajan sijaisena. On lasten kannalta hyvä, että he näkevät koulussa romanitaustaisia työntekijöitä ja ymmärtävät, että hyvin samanlaisia tässä ollaan. Ennakokuluut häviävät.

Kerroitte, että teitä ei ole varsinaisesti tarvinnut opettaa virkkaamiseen ja merkkeämiseen, mutta entä, jos joku haluaa oppia ja pyytää opettamaan?

M: Ilman muuta mielellään opetetaan ja on opetettukin – lapset esimerkiksi on pyytäneet. Mielellään neuvotaan ja näytetään, sehän on meidän vanhojen tehtävä!

S: Sitä en muista, että olisit minua opettanut, itse olen tainnut oppia.

M: Joo, näin on, sinä olet oppinut sen ittekseen, mutta muille nuorille kyllä olen opettanut.

Töitäni on myös ollut näytteillä mm. Norrköpingissä, kun asuimme Ruotsissa, samoin täällä Kurikassa oli minun ja siskoni Rauha Mäntyniemen sekä monen muunkin käsitöitä näytteillä.

S: Siellähän esiteltiin myös romani-naisten vaatteita.

M: Minusta on aivan tärkeää antaa niitä näytteille, eivätpä nuo siinä pahene! Aivan hyvä, että valtaväestö näkee, mitä romanit pystyvät tekemään. Näyttelyn yhteydessä Kurikassa sanottiin, että virkattuja on useammin näytteillä, mutta merkattuja näkee harvoin. *

Leif "Vallu" Nyman toteutti *lapsuudenhaaveensa*

Leif Nyman on espoolainen purkutyöläinen, joka harrastaa vesijetteilyä. Viime kesänä Leif sijoittui lajin Euroopan mestaruuskilpailussa sarjansa kolmanneksi. Haaveensa toteuttanut Leif haluaa kehittyä lisää, tulla paremmaksi ja voittaa kilpailuja. Tämä voidaan hänen mukaansa saavuttaa vain harjoittelun avulla.

Leif "Vallu" Nyman, 41 on kotoisin Anjalankoskelta, Kouvolasta. Tällä hetkellä Leif asuu perheineen Espoossa. Viime kesänä hän löysi uuden harrastuksen vesiurheilun parista ja alkoi toteuttamaan haaveita, joka oli syttynyt jo lapsuudessa.

– Teen töitä Umacon Oy -nimisessä yrityksessä, jonka painopisteenä on perustamisesta lähtien ollut kone- ja rakennuspurkutyöt. Purkutyöt, mahdollinen romutus sekä niihin liittyvä materiaalien kierrätys tehdään aina kestävästi kehitystä silmällä pitäen, Leif kertoo.

Viime kesänä Leif aloitti vesiurheilun, jota kutsutaan myös vesijetteilyksi. Välineenä on siis vesiskootteri, joita löytyy erilaisia kokoja sekä malleja. Lajissa on kilpailtu Suomessa jo 1990-luvun alusta lähtien. Alkutaipa-

leella lajin parissa oli Suomessa satoja harrastajia. 2000-luvun puolessa välissä valmistajat alkoivat kehittää laitteita ja myös harrastuskustannukset sen myötä nousivat. Kilpailutoiminta koki osallistujakadon. Viime vuosien aikana vesijetteilyn pariin on kuitenkin saatu runsaasti uusia harrastajia ja sen myötä myös kilpailutoiminta on lähtenyt uudelleen nousuun. Vesijetteilyä voivat harrastaa eri eri-ikäiset miehet ja naiset.

– Olen aivan pikkupojasta saakka haaveillut tämän urheilulajin harrastamisesta. Naapurustossani Anjalankoskella asuneet Salosen veljekset, Vesa ja Tuomas olivat lapsuudenkavereitani ja he harrastivat vesijetteilyä. He menestyivät lajissa jo nuorella iällä ja ovat edelleen tunnettuja nimiä vesiurheilupiireissä. Viime kesänä lähdin kaverei-

den luokse Heinävedelle viikonlopuksi ja heillä oli koneet mukana reissussa. Yksi ystävästäni pyysi ajamaan ja vastasin viimekerrasta olevan ainakin viisitoista vuotta aikaa. Uskaltauduin kuitenkin kokeilemaan ja laji vei menessään saman tien, Leif muistelee.

Muutamaa viikkoa myöhemmin Leif osallistui jo ensimmäisiin kilpailuihin, jotka järjestettiin Imatralla. Tätä ennen hän maksoi jäsenyyden ja kilpailulisenssin Suomen Jetsportliitolle.

Tämä on kotimaisen vesijettiharrastuksen kansallinen kattojärjestö. Yhdistys on perustettu vuonna 1987 lajista kiinnostuneiden etujärjestöksi.

– Ensimmäinen kilpailu meni harjoittellessa. Noin kuukausi tästä eteenpäin lähdin kavereideni kanssa Puolan reissulle ja tarkoituksena oli mennä vain katsomaan muiden ajoja. Menomatalla lapsuudenystäväni ehdottikin yllättäen, että ajaisin mukana. Ensin meni pala kurkkuun, olihan kyseessä kuitenkin Euroopan mestaruuskilpailut. Päätin kuitenkin osallistua ja sijoituin kilpailussa kolmannelle sijalle, Leif naurahtaa.

Leif on tämän jälkeen osallistunut kotimaassa järjestettyihin kilpailuihin ja hän on ottanut ajot treenaamisen kannalta.

– Laji vaatii tietynlaista kylmäpäisyyttä, mutta ehdottomasti eni-

ten harjoittelua. En usko, että tässä voi koskaan tulla tarpeeksi hyväksi. Olen iloinen, että sain mahdollisuuden toteuttaa lapsuudenhaaveeni, koska nuorempana siihen ei oikein ollut mahdollisuutta. Olin aika pienikokoinen ja toisaalta myös vesiturheilulajit pelottivat jonkin verran. Nyt olen kuitenkin tässä ja mielipiteeni onkin, että sillä ei ole väliä minkä ikäisenä toteutat haaveesi, kunhan vain teet sen, Leif jatkaa vakavoituen.

Leif on tietävästi maailman ainoa romanitaustainen vesijettikilpailija. Vallu -nimellä paremmin tunnettu Leif on keskustellut lajin harrastamisesta joidenkin tuttujen romanien kanssa. Osa kavereista on median välityksellä nähnyt esimerkiksi videoita kilpailuista ja he ovat kysyneet Leifiltä, kuinka tällä riittää rohkeus tällaiseen kilpaurheiluun.

– En ole osannut oikein muuta sanoa, kuin että tykkään vauhdista. Lisäksi olen kertonut, kuinka kiitollinen olen Salosen veljeksille, että he ovat mahdollistaneet haaveeni toteuttamisen. Heidän avullaan löysin lajin uudestaan, olen saanut neuvoja, tukea ja laitteet käyttööni. Salosen veljekset myös omistavat Umacon oy -yrityksen, jossa teen töitä. Veskun ja Tuomaksen lisäksi koko jetski-porukasta on tullut tärkeä ja vähän kuin osa perhettä, Leif summaa.

Leifin tulevaisuudensuunnitelmiin kuuluu tahtotila kehittyä lajissa lisää, tulla paremmaksi ja voittaa kilpailuja. Hän haluaa kannustaa lukijoita etsimään rohkeasti uusia kiinnostuksen kohteita ja tavoittelemaan omia unelmia. *

Teresa Koivisto on 29-vuotias ja hän asuu Nurmijärven Klaukkalassa. Teresa on opiskellut nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan ammattitutkinnon ja toiminut viimeisen kymmenen vuoden ajan aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan tehtävissä. Tulevaisuudessa hän aikoo tavoitella unelmaansa ja kouluttautua opettajaksi.

Teksti **TERESA KOIVISTO** Valokuva **JAAKKO LAAKSO**

Elinikäinen oppiminen?

Hetken aikaa jouduin pysähtymään aiheen ympärille ja miettimään, mitä elinikäinen oppiminen on ja millaisia ajatuksia se herättää. Ensimmäisenä mieleeni tuli vanha sanonta ”sukupolvi taidon aina pidemmälle vie”. Tämä kertoo mielestäni siitä, kuinka vanhempi ikäpolvi on kautta aikojen opettanut taitojaan nuoremmille ja ne ovat kulkeneet aina jatkumona sukupolvesta toiseen. Näin ollen nuoremmat ikäryhmät ovat pystyneet kehittämään vanhan kansan taitoja pidemmälle. Niitä on kehitetty uudelle tasolle yhteiskunnan kehityksen mukana.

Jatkuva oppiminen ja ”ajan hermolla” pysyminen ovat merkittävässä roolissa yhteiskunnan kehityksessä. Jokaisen täytyy tietoisesti pitää huolta siitä, että tietotaito ei pääse ruostumaan. Nyky-yhteiskunnassa ei enää pärjää sillä asenteella, että ”vanha koira ei uuta opi”. Ikäluokasta huolimatta täy-

tyy ylläpitää jatkuvaa oppimista, jotta pysytään kehityksen mukana tai muuten putoamme niin sanotusti kärryiltä.

Näen silti erittäin tärkeänä asiana, että arvostetaan jo opittuja elämäntaitoja. Me tarvitsemme vanhan kansan omistamaa arvopohjaa ja elämänasennetta, joissa nöyryys, kunnioitus ja arvostus toista ihmistä kohtaan ovat olleet tärkeä osa kulttuuriamme. Ylpeys ja ylimielinen asenne ovat saaneet jalansijaa hyvinvoinnin keskellä ja olemme menettäneet kauniita vanhoja käytöstapoja. Aitoa ja oikeaa kunnioitusta ei voida jakaa tai valikoida, vaan se kuuluu jokaiselle.

Kehityksen ja kouluttautumisen edistymisestä huolimatta täytyy aina muistaa omat juurensa ja lähtökohtansa. Nykypäivänä kehitämme itseämme ja keskitymme omaan itseemme sekä omien tavoitteidemme saavuttamiseen. Olemme valmiita romuttamaan terveitä arvoja ja moraalittomuus

on valloillaan. Emme ole enää kiinnostuneita eletyn elämän mukanaan tuomasta viisaudesta, emmekä ole valmiita viettämään aikaa vanhemman kansan tai ”laajemman” perheen/suvun kesken kuten ennen, vaan keskitymme ydinperheen ja omien tulevaisuudensuunnitelmien saavuttamiseen. Yhteisöllisyys on miltei kadonnut ja olemme menettämässä tukiverkoston, joka on pitänyt meidät vahvana ja elinvoimaisena ja jonka ansiosta olemme selviytyneet.

On tärkeää, että tunnistamme nämä epäkohdat ja lähdemme tietoisesti korjaamaan tätä tilannetta sekä opettamaan jälkipolville sitä arvokasta elämänviisautta, mitä olemme saaneet oppia ja jonka ansiosta olemme selviytyjiä. *

Keskustelua romanikielen tulevaisuudesta Romaniväestön valtakunnallinen etäkuuleminen romanikielen elvytysohjelman valmistelun yhteydessä

Romanikielen elvytysohjelmaa valmistellaan Opetushallituksessa. Ohjelman asiantuntijaryhmä on kuullut vuoden aikana suurta määrää eri alojen asiantuntijoita. Kuultavina on ollut muun muassa kielen elvytyksen, kielipolitiikan, romanikielen ja romanipolitiikan sekä opetuksen ja koulutuksen asiantuntijoita. Myös valtakunnallisia romanijärjestöjä ja romaniväestöä on kuultu. Pandemian takia Opetushallitus järjesti kuulemisen etänä perjantaina 12.11.2021.

Asiantuntijaryhmän puheenjohtaja Henry Hedman vastaanotti romaniväestön etäkuulemiseen osallistuneet kertomalla romanikielen uhanalaisesta tilanteesta ja siitä, miten paljon kielen käyttöaste on 60 vuodessa vähentynyt. Kuultava yleisö sai esittää ajatuksiaan yleisesti romanikielestä sekä kertoa toiveitaan elvytysohjelmalle.

Tilaisuudessa pohdittiin, kenen romanikieli on, kuka sitä saa käyttää ja kuka elvyttää? Todettiin, että kieli ei ole kenenkään omaisuutta, vaan se on elävä ihmisten puhumisen väline. Kielen omistamiseen liittyy kuitenkin romaneilla sekä vainon pelkoa että uhkaa kielen menettämisestä.

Tärkeintä ei kuitenkaan ole, kuinka paljon kieltä osaa, kunhan sitä käytetään. Vain käytössä kielen osaamisen taito kehittyy. Kieli ei elvy, jos sitä ei puhuta, siirretä ja opeteta. Romanien oma rooli elvytyksessä on keskeinen ja kieleen tulee saada kasvaa. Miten esimerkiksi pystytään luomaan äidinkielenomaisia käyttötilanteita?

Keskustelu oli vilkasta ja osallistujat miettivät, millaisia keinoja elvytyksessä voitaisi ja pitäisi käyttää: tulee-

ko esimerkiksi lainsäädännön keinoja miettiä. Koska kielen elvytyksen pitää tehokkaimmin kohdistua lapsiin ja nuoriin, pohdittiin, että ainakin opettajien koulutuksen ja täydennyskoulutuksen sekä opetuksen ja oppimateriaalin keinoja tulee kehittää. Lasten ja nuorten ruutu-aikaa voitaisiin hyödyntää kielenoppimisessa käyttämällä erilaisia virtuaalimaailman mahdollisuuksia, kuten sovelluksia ja pelejä. Myös esimerkiksi romanikielelle dubatut lastenohjelmat ovat tärkeitä.

Sekä yliopisto-opetus ja kielipesätoiminta herättivät keskustelua. Yliopisto-opetus on selvästi nostanut romanikielen asemaa ja suuri potentiaali tuleekin hyödyntää myös elvytysohjelmassa. Romanikielinen kielipesätoiminta eroaa muusta vain lapsille suunnatusta kielipesätoiminnasta, koska siinä on hyödynnetty vanhempia kielienosaajia kulttuurikerhomaisissa

tilanteissa. Vastaavaa toimintaa toivottiin elvytysohjelman toimenpiteeksi.

Tilaisuudessa puhuttiin myös nuorten kiinnostuksen puutteesta romanikieleen. Mietittiin, miten nostaa kielen arvostusta ja sytyttää nuorilla palo kieleen. Todettiin, että mediaa tarvitaan kielen arvostuksen nostamiseen. Olisiko kansainvälisyys sellainen asia, jolla erityisesti nuoria saataisiin innostettua romanikielen pariin? Muiden maiden ja muiden kielten käytännön esimerkit kannattaa hyödyntää kehittämistyössä.

Romanikielen elvytysohjelman tulee olla linjassa sekä kielipoliittisen ohjelman ja seuraavan romanipoliittisen ohjelman kanssa. Osallistujilla oli erilaisia mielipiteitä – sekä optimistisiä että pessimistisiä – romanikielen elvytyksestä. Kaikki olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että jos romanikielen hyväksi jotakin halutaan tehdä, hetki on nyt. *

Valokuva MAY WIKSTRÖM, KOTIMAISTEN KIELTEN KESKUS

Leena Nissilästä Kotimaisten kielten keskuksen johtaja

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimittänyt filosofian tohtori **Leena Nissilän** Kotimaisten kielten keskuksen johtajan virkaan 1.10.2021 lähtien seuraavaksi 5-vuotiskaudeksi.

Nissilä toimii tällä hetkellä Helsingin yliopiston Kielikeskuksen johtajana. Vuosina 2004–2020 hän työskenteli Opetushallituksessa asiantuntija- ja johtamistehtävissä, viimeiseksi päällikkönä yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus -yksikössä. Aiemmin hän on opettanut eri kouluasteilla. Nissilä on toiminut myös useissa eri ministeriöiden asiantuntijaryhmissä jäsenenä ja

puheenjohtajana. Ylioppilastutkintolautakunnan jäsen Nissilä on ollut 15 vuotta ja on sen varapuheenjohtaja.

– Otan tehtävän vastaan innostuneena. Koen sen isona arvostuksen osoituksena. Pitkä kokemus valtionhallinnosta sekä johtamisosaamiseni varmasti painoivat valinnassa. Totta kai itsenäisen valtion viraston johtaminen on myös iso haaste tällaisena aikana, Nissilä toteaa.

Kotimaisten kielten keskus (Kotus) on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva itsenäinen virasto. Keskuksen tehtäviä ovat suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyo sekä kielenhuoltoon ja sanakirjoihin liittyvä tutkimus. Kotuksen tehtävänä on lisäksi koordinoida saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen huoltoa. Tavoitteena on kielen asiantuntijana edistää keskuksen

toimialaan kuuluvien kielten käyttöä yhteiskunnassa.

Viraston johtajan tehtävänä on johtaa, valvoa ja kehittää Kotimaisten kielten keskuksen toimintaa ja vastata toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Keskuksen johtajalla tulee olla tohtorin tutkinto, perehtyneisyys keskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Johtaja osallistuu myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan johtamiseen yhdessä muiden virastojen johtajien kanssa kansliapäällikön johdolla.

– Kotuksen tehtäväkenttä on laaja ja sille on yhteiskunnallista tilausta yhä enenevässä määrin. Ovathan kieli-kysymykset jälleen hyvin vahvasti esillä, Nissilä sanoo.*

Teksti MARKO STENROOS JA JANETTE GRÖNFORS Valokuvat J.G.

Digiaika mahdollistaa ja rajoittaa osallistumista myös romanien parissa - valmistelussa ROMPO3

Uuden romanipoliittisen ohjelman (ROMPO3) työstäminen vuosille 2023–2030 on alkanut yhteisillä avoimilla työryhmillä. Työryhmissä paneudutaan lasten, nuorten, perheiden, työikäisen väestön sekä vanhusväestön ajankoh- taitisiin asioihin. Yhtenä erillisenä työryh- mänä on myös romanipoliitiikan kehit- täminen; yhdessä pohditaan, miltä romanipoliitiikan tulisi näyttää vuonna 2030. Kehittämistyöstä vastaa sosiaa-

li- ja terveysministeriö sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Uuden Rompo3:n työstämisen periaatteena on työstämisprosessin läpinäkyvyys ja avoimuus – romani- politiikasta halutaan tehdä laajemmin ja entistä enemmän romanien poli- tiikkaa. Avointen työryhmien jälkeen työstäminen jatkuu kommentointi- kierroksilla sekä maakunnissa että eri viranomaistahojen keskuudessa.

Digiaika on tuonut uuden mahdolli- suuden avoimen prosessin toteut- tamiseen; myös romanit ovat yhä laajemmin ottaneet omakseen etä- tapaamiset ja -kokoukset. Samanai- kaisesti kun digiaika mahdollistaa, se myös rajoittaa: romaniväestön paris- sa olisi entistä enemmän kiinnitettä- vä huomiota digitaitojen tasapuoli- seen kehittämiseen. Ainoastaan näin saadaan yhteisten asioiden hoita-

Toinen työryhmä 'Perheet ja työikäiset' toteutettiin tänä THL:n tiloista. Alustuspuheenvuoro tuli Romano Missiosta. Kuvassa työryhmään osallistajat jaettuina Flingan avulla pienempiin ryhmiin.

Ensimmäinen työryhmä 'Lapset ja nuoret' järjestettiin etänä Haagan Lämpiössä. Alustuspuheenvuoron piti nuorisiohjaaja Jasmin Palm. Kuvassa vasemmalla Jasmin Palm, keskellä Janette Grönfors ja oikealla Rosita Långström

misesta avointa ja kaikille saavutettavaa, ja osallistujien profiilit entistä monimuotoisemmaksi.

Käynnissä on myös seurantaraportin kirjoitus Rompo2 -ohjelman osalta [2018–2022]. Rompo2 -ohjelman toteutumiseen koronapandemia on vaikuttanut huomattavasti ja tämän vuoksi THL toteuttaa kyselyn kuluneesta ohjelmakaudesta. Seurantaraportin

perusteella katsotaan, mitkä kesken-eräiset asiat nousevat myös uuteen Rompoon.

Vaikka digiaika osittain rajoittaa osallistumista, on lasten, nuorten ja perheiden työryhmissä ollut hyvin osallistujia ja keskustelu on ollut aktiivista. Seuraavaan Rompoon on saatu hyviä konkreettisia ehdotuksia ja näin Rompo-työstämisen kolmas periaate on

myös toteutunut – toimenpide-ehdotusten tulee tulla mahdollisimman laajalta osallistujajoukosta. Rompo3 -ohjelmaa työstettäessä on painoarvo laitettu myös itse prosessille. Lopputuloksen lisäksi itse prosessi on merkityksellinen.

Rompo3 -ohjelman työstäminen jatkuu kevään 2023 aikana. Lisätietoa löytyy www.romani.fi ja www.thl.fi/rompo -sivustoilta. *

Lisätietoja:

Romanipoliittisen ohjelman arvioiti 2018–2022 (ROMPO 2) ja ROMPO 3:n valmistelu:

Marko Stenroos

Erikoissuunnittelija

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

[marko.stenroos\[at\]thl.fi](mailto:marko.stenroos[at]thl.fi)

Janette Grönfors

Erityisasiantuntija

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM)

[janette.gronfors\[at\]gov.fi](mailto:janette.gronfors[at]gov.fi)

RomForum

On aika tuoda tietoisuuteen romanien kohtaama syrjintä!

Romanit kokevat päivittäisessä arjessa monella elämänalueella rasismia/syrjintää ja ennakkoluuloja. Romanien yhdenvertaisen aseman ja syrjimättömyyden sekä yhteiskunnallisen aseman parantaminen vaatii uusien toimintamallien etsimistä.

Kainuussa käynnistyneessä RomForum -hankkeessa nostetaan esille romanien kohtaamia syrjintäkokemuksia Forum -tutkivan teatterimenetelmän avulla. Forumteatteri on osallis-

tavan teatterin muoto, joka tähtää epäoikeudenmukaisten valtasuhteiden ja mekanististen toimintamallien (sorto ja rasismi) tiedostamiseen ja tunnistamiseen sekä niiden muuttamiseen.

Forumteatterin/RomForum -hankkeen tarkoituksena on käsitellä, keskustella ja kokeilla miten erilaiset toimintatavat vaikuttavat tilanteisiin, joissa ilmenee rasismia ja syrjintää. Forumteatteri koostuu valmiiksi harjoittelusta esinäytelmästä ja improvisoidusta osuudesta, jonka sisältöön kohderyhmä (romanit) vaikuttavat. Esityksen kulkuun vaikuttavat myös katsojat aktiivisesti osallistumalla. Esitys valmistetaan hankkeen romanikohderyhmän kokemuksista kerätyn aineiston pohjalta.

Haastatteluja/romanien syrjintäkokemuksia kerätään pääasiassa Kai-

nuussa, Pohjois-Pohjanmaalla sekä niiden rajakunnissa, mutta mukaan otetaan mielellään kokemuksia myös koko Suomen alueelta. Jos siis sinulla on kokemus, jonka haluat jakaa tai haluat kuulla hankkeesta enemmän, ota rohkeasti yhteyttä, niin kerron lisää! Jos haluat päästä katsomaan esityksiä ja/tai kutsua meidät tilaisuuteen/kokoukseen, ota rohkeasti yhteyttä, niin tuumailaan yhdessä! *

Yhteystiedot: ramona.gronstrand@kainuunopisto.fi

Rahoittajat ja yhteistyötahot ovat Suomen kulttuurirahasto, Kajaanin kaupunginteatteri -aluetatteri, Kainuun Opisto, Kajaanin romanityöryhmä sekä romanit. Hankkeen toiminta-aika: 1.4.2021–31.12.2022

Valokuva SEPPÖ SAARINEN

Reserviratsastajat ry on luovuttanut Suomen Romaniyhdistykselle kultaisen Reservin Ratsastajamitalin

Reserviratsastajat ry on luovuttanut Suomen Romaniyhdistykselle harvinaisen mitalin, kultaisen Reservin Ratsastajamitalin isänmaan ja hevosperinteen eteen tehdystä työstä.

Aiemmin Reservin Ratsastajamitalin ovat vastaanottaneet mm. Tasavallan Presidentti **Sauli Niinistö** ja jalkaväen kenraali **Adolf Ehrnrooth**. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun mitali myönnettiin yhdistykselle.

40-vuotisjuhlaansa viettävä Reserviratsastajat ry laski seppe-

leen sodissa kaatuneiden romanien muistomerkeille Hietaniemen hautausmaalla. Reserviratsastajien jäsenet kertoivat haluavansa juhluvuoteen muistaa sodissa palvelleita ja hevostaidoistaan tunnettuja Suomen romaneja.

Reserviratsastajat ry on puolustusvoimain hevosperinnettä ylläpitävä Maanpuolustuskiltojen liitto ry:n jäsenkilta. Vuonna 1981 perustetun ratsuväen perinnekillan tarkoitus on Puolustusvoimien hevosperinteen ja

jäsenistön hevosharrastuksen tukeminen sekä maanpuolustustyö.

Talvisodan päättymispäivälle suunniteltu seppeleenlasku oli koronatilanteen vuoksi siirretty syyskuulle. *

Teksti **OSSI BLOMERUS** Valokuva **SATU SALLINEN**

Savonlinnan seudun romaniyhdistys ry 50 vuotta

Savonlinnan Kulttuurikellarilla

12.10.2021 pidetyissä juhlissa oli mukana noin 100 yhdistyksen jäsentä ja yhteistyökumppania. Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** lähetti juhlaan tervehdyksensä, jossa hän kertoi yhdistyksen ansiokkaasta toiminnasta romanien osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös opetusministeri **Li Andersson** ja romani-asiain neuvottelukunnan puheenjohtaja, kansanedustaja **Tarja Filatov** lähettivät videotervehdyksensä, joissa tuli esille, miten monipuolisilla tapahtumilla ja koulutustarjonnalla on edistetty romanien kulttuurien tuntemusta ja kielen säilymistä. Savonlinnan seudun romaniyhdistystä pidettiin hienona esimerkkinä aktiivisesta kansalaisjärjestötoiminnasta. Työ yhteisöllisyyden ja osallisuuden hyväksi todettiin arvokkaaksi.

Tilaisuuteen toivat tervehdyksensä lisäksi Savonlinnan sivistystoimenjohtaja **Mikko Ripatti**, Itä-Suo-

men romani-asiain neuvottelukunnan puheenjohtaja **Irja Sokka**, Savonlinnan seurakunnan diakoniatyöntekijä **Juha Räisänen**, SamiEdun koulutuksen erityisasiantuntija **Hannu Fyhr**, Itä-Karjalan kansanopiston rehtori, opetusneuvos **Maija Tenojoki** sekä monet muut eri yhdistysten ja yhteisöjen edustajat.

Tilaisuus oli arvokas kokonaisuus yhdistyksen 50 vuotta kestäneestä taipaleesta. Historiikin esitti **Tenho Palm** ja musiikkia tarjosi **Hilja Grönfors** ja **Trio**. Tilaisuuden päätteeksi esitettiin Maamme (**Helena Strand**) ja romanikielinen Gelem, Gelem (**Hilja Grönfors**). *

Savonlinnan seudun romaniyhdistys ry

Perustettu vuonna 1971.

Vuoteen 1998 asti puheenjohtajana **Armas Baltzar**, joka oli myös yksi yhdistyksen perustajajäsenistä. Vuonna 1998 puheenjohtajaksi **Ossi Blomerus**, eli puheenjohtajuus siirtyi isältä pojalle.

Yhdistyksen arvot

Yhdistyksen arvolähtökohtana on romanijärjestötoiminnan arvostuksen ja merkityksen edistäminen, romani-kansalaisten voimaantuminen yleiseen aktiivisuuteen, osallistuminen sekä pyrkimys vaikuttaa ympäristöönsä ja hyvinvointinsa lisääntymiseen.

Romanikieli ja -kulttuuri ovat suuria haasteita tämän päivän yhteiskunnassa. Pyrimme osaltamme edesauttamaan kulttuurimme hyvinvointia sekä kielen säilymistä.

Toiminnan tarkoitus on

- turvata hyvä vanhuus romanivanhuksille ja vahvistaa aktiivisen kansalaisyhteiskunnan toteutumista, suvaitsevaisuutta, hyvinvointia ja sosiaalisia oikeuksia
- luoda yleisiä toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia verkostoitumiseen
- toimia siltanrakentajana valtaväestön ja romanikulttuurin välissä
- edistää ja valvoa Suomen lain mukaisten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä edistää sosiaalisia, taloudellisia ja vähemmistöpoliittisia oikeuksia
- edistää romanikulttuurin ja kielen asemaa, romaniväestön integroitumista yhteiskuntaan sekä romanien osallistumista julkiseen elämään ja päätöksentekoprosessiin
- vastustaa rasismia ja syrjintää.

Mila ta Miro aro moikka

Satu Blomerus
Helena Korpela
Seija Roth
Aarni Korpela

Mila ja Miro majalla

– Dik, maami ta pappus kuunavena vast.
– Hei, hei, maami ta pappus, daari aahhaha!

– Hei katso, mummo
ja vaari vilkuttavat.
– Hei, hei, mummo ja
vaari, täällä ollaan!

– Me tšuuva gres phallo daari.
– Dikkaha, aahhelako saare aro doolengo stedos arre.

– Laitan hevosen
kiinni tähän.
– Katsotaan, onko
sisällä kaikki paikallaan.

– Daari aahhela horttas dzuuso.

– Täällä on oikein siistiä!

– Džaha ta samlavaha
haaben. Katta me
laas matše aro
džummi...

– Mennään keraamaan
ruokaa. Mistä saisin kaloja keittoon...

– Me jaagavaa vaagos amenge haaben.
Daari aahhela tšihko hummi.

– Metsästän ensin
meille ruokaa.
Tässä on hyvä keihäs.

Seuraava
lehti ilmestyy
toukokuussa
2022

Hyvää joulua Latšo
Diives -lehden
lukijoille!

Latšo Diives -lehden ilmaistilaus

Kirjeposti-
merkki

Nimi

Osoite

Postinumero

Postitoimipaikka

Osoitteenmuutoksen yhteydessä tulee mainita myös entinen osoite.

Opetushallitus
Romaniväestön
koulutus
PL 380
00531 Helsinki